

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
2011

Anna Lahtiranta ja Tytti Simolin

SATUKIRJA LAPSEN PÄIVÄHOIDON ALOITUKSEN TUKENA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2011 | 54+15

Outi Arvola

Anna Lahtiranta ja Tytti Simolin

SATUKIRJA LAPSEN PÄIVÄHOIDON ALOITUKSEN TUKENA

Toiminnallisen opinnäytetyömme aiheena oli kehittää satukirja lapsen päivähoiton aloituksen tueksi. Opinnäytetyö toteutettiin vuoden 2011 kevään ja syksyn aikana. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli tehdä lapsen päivähoiton aloitusta helpottava satukirja päiväkodin arjesta. Päivähoiton aloitus on haasteellinen kokemus lapselle ja vanhemmalle. Halusimme luoda työväliseen, jonka avulla päiväkotiin voi tutustua turvallisesti vanhempien kanssa kotona. Lapsi tutustuu satukirjan avulla päiväkodin päivärytmiin ja tapahtumiin ennen päivähoiton aloitusta. Kehittämisympäristöinä toimivat kaksi päiväkotia, joille teimme satukirjan: Salossa Ollikkalan päiväkoti ja Liedossa Lastentarha Soittorasias.

Satukirja tehtiin yhteistyönä lasten, vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan kanssa. Molemmista päiväkodeista valittiin viiden lapsen pienryhmä osallistumaan satukirjan tekoon kerran viikossa viiden viikon ajan. Pienryhmien kanssa käytettiin sadutus menetelmää ja piirräystä, joista satukirjan päähenkilö ja satukirjan taustakuvat muodostuivat. Vanhempien mielipiteitä päivähoiton aloituksen haasteista selvitettiin kotiin jaettavaalla nimettömällä kyselylomakkeella. Monia vanhempia mietityttivät samankaltaiset asiat, jotka liittyivät lapsen päivärytmiin, ruokailuun, kaverisuhteisiin ja aikuisen huomion saamiseen. Satukirjassa nostettiin kyselyssä esiin nousseita vanhempien huolenaiheita. Päiväkotien työntekijöiltä kerättiin palautetta kirjan eri vaiheista, ja sen kehittämisideoista talon kokouksessa ja palautteena.

Raporttimme jakaantuu kolmeen osaan. Alussa kerromme kehittämistyömme taustoista. Toisessa osassa on työmme kaksi isoa teoriakokonaisuutta: varhaiskasvatus ja päivähoito sekä päivähoiton aloitus. Raportin loppuosassa kuvailemme raportin ja kehittämistyön vaiheita ja arvoimme opinnäytetyönämme tuotettua kirjaa sekä opinnäytetyön prosessia.

ASIASANAT:

(varhaiskasvatus, päivähoito, päivähoiton aloitus, sadutus, satu)

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services | Child-, Youth- and Family work

2011 | 54+15

Outi Arvola

Anna Lahtiranta and Tytti Simolin

FAIRY TALE BOOK SUPPORTING CHILD WHEN STARTING DAYCARE

The subject of this thesis was to develop a fairy tale book about daycare to support children when they are starting daycare. Thesis was accomplished in the spring and autumn of the year 2011. Development task of this thesis was to create a fairy tale book about the daily life in daycare to ease children when they are starting daycare. Starting daycare can be a challenging experience for the children and their parents. With this thesis we wanted to create a working tool which can be introduced at home with parents. A Child can introduce to daycare daily life with the fairy tale book before starting daycare. Our development environments were Ollikkala's day care center in Salo and Kindergarten Music Box in Lieto. These daycare centers received our fairy tale book.

The fairy tale book had been made together with children, parents and with the daycare staff. We chose five children small groups in both daycare centers to take part in making the fairy tale book. These small groups gathered together once a week for five weeks in the daycare centers. In small groups children drew and told stories about their drawings, storytelling. Parent's opinions were asked in a survey. Most of the parents were worried about the same things such as how does their child eat at the day care center, does they have friends or does they have enough attention. In the fairy tale book we brought out parents' worries about starting day care. We collected fairy tale book's development ideas from the daycare center staff in house meeting and with feedback.

This thesis is divided in three parts. In the beginning of the thesis we explain the backgrounds of our development work. In the second part of the thesis, there is theory based information about early childhood education, daycare and the information when child is starting daycare. In the third part we have evaluated and described our working process and our product, the fairy tale book.

KEYWORDS:

(early childhood education, daycare, starting daycare, storytelling, fairy tale)

SISÄLTÖ

JOHDANTO	7
1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	9
1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja perustelut	9
1.2 Opinnäytetyön kehittämistehtävä	10
1.3 Kehittämissympäristönä Ollikkalan päiväkoti Salossa	11
1.4 Kehittämissympäristönä Lastentarha Soittorasialiedossa	12
2 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO	13
2.1 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon juuret	13
2.2 Päivähoito kasvuympäristönä	13
2.3 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon perustehtävät	14
2.4 Kasvatuskumppanuus osana päivähoitoa	16
3 PÄIVÄHOIDON ALOITUS	18
3.1 Kiintymyssuhteen merkitys	18
3.2 Koko perhettä koskeva muutos	19
3.3 Uusi lapsi osana päiväkotiryhmää	21
3.4 Hyviä käytäntöjä päivähoidon aloitukseen	22
4 OPINNÄYTE- JA KEHITTÄMISTYÖN VAIHEIDEN KUVAUS	25
4.1 Kehittämistyön eteneminen	25
4.2 Piirittäminen ja sadutus lapsen kuulemisen välineenä	26
4.3 Pienryhmät	28
4.4 Pienryhmien sadutukset ja piirittäminen	31
4.5 Vanhempien kysely	37
4.6 Työyhteisö mukana kehittämässä satukirjaa	40
5 SATUKIRJA PÄIVÄHOIDON ALOITTAMISEN TUKENA	41
5.1 Satu	41
5.2 Satukirjan tavoite	41
5.3 Satukirjan juoni	42
5.4 Satukirjan ulkoasu	44
6 LOPUKSI	50

LIITTEET

- Liite 1. Vanhempien kyselylomake
- Liite 2. Lupakysely pienryhmien vanhemmille
- Liite 3. Tutkimuslupa
- Liite 4. Päiväkoti
- Liite 5. Päiväkodin aikuiset
- Liite 6. Päiväunet
- Liite 7. Ulkoilu
- Liite 8. Välipala
- Liite 9. Ruokailu
- Liite 10. Aamupiiri
- Liite 11. Toimintahetki
- Liite 12. Ulkoilu
- Liite 13. Ruokailu
- Liite 14. Kotileikki
- Liite 15. Kotiinlähtö

KUVAT

- Kuva 1. Piirrättämistuokio Lastentarha Soittorasiassa. 28
- Kuva 2. Ollikkalan päiväkodin lapset piirtämässä ensimmäisellä pienryhmä tuokiolla. 31
- Kuva 3. Tytti ohjaamassa sadutushetkeä. 32
- Kuva 4. Lastentarha Soittorasian lapset piirtävät päivän tärkeimpiä hetkiä. 33
- Kuva 5. Anna ohjaa omaa ryhmäänsä vihjekuvista piirtämiseen satuteltassa. 35
- Kuva 6. Tytin ryhmä tutustumassa ryhmäsadutukseen. 36
- Kuva 7. Sadutusten kirjaamista. 37
- Kuva 8. Pipsa-pupun perhe. 44
- Kuva 9. Satukirjan ensimmäinen versio. 45
- Kuva 10. Satukirjan ensimmäinen versio kirjan sisäpuolelta. 46
- Kuva 11. Satukirjan toinen versio. 47
- Kuva 12. Valmis satukirja. 49

KUVIOT

Kuvio 1. Opinnäytetyön kirjoittamisen vaiheet.	26
Kuvio 2. Pienryhmätoiminnan eteneminen.	30
Kuvio 3. Satukirjan tekemisen vaiheet.	48

JOHDANTO

Päivähoito on nykyisin tärkeä osa lapsiperheiden elämää sekä kuntaorganisaatiota. Päivähoidon aloitus on ajankohtainen monille vanhemmille ja heidän lapsilleen. Monet vanhemmat kaipaavat tukea ja neuvoja uudessa elämänvaiheessa, jossa pohditaan töihin paluuta ja lapsen laittoa hoitoon ja niiden yhdistämistä. Samalla pohditaan hoitomuodon valintaa ja oman lapsen huomioimista sekä kynnystä jättää lapsi toisten aikuisten hoitoon.

Meille molemmille oli selvää jo alussa suunnata opinnäytetyömme varhaiskasvatuksen kenttään, jossa oli tarve auttaa ja helpottaa päivähoidon aloitusta. Ryhdyimme pyörittelemään yhdessä mahdollisia aiheita, jolloin huomasimme kiinnostuksemme olevan samankaltainen. Erityisesti meitä kiinnosti lasten kanssa tekeminen sekä heidän uudenlainen huomioimisensa. Lapsen päivähoidon aloitus koetaan yleensä vanhemmille vaikeana, jopa eräänlaisena kriisinä. Kuitenkin se on osa lapsen elämää ja hänen elinympäristöään suuresti muuttava hetki. Halusimme huomioida lasta ja helpottaa hänen siirtymistään päivähoidon.

Kehittämissympäristöiksi valitsimme kaksi päiväkotia, Salossa Ollikkalan päiväkodin ja Liedossa Lastentarha Soittorasian. Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme vuoden 2011 aikana. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli tehdä lapsen hoidon aloitusta helpottava satukirja päiväkodin arjesta. Satukirja on tarkoitettu lapsille ja perheille perehdytysoppaan kaltaiseksi apuvälineeksi hoidon aloitukseen. Samalla se vastaa moniin vanhempien esittämiin kysymyksiin siitä mitä päiväkotipäivän aikana tapahtuu. Päiväkodin henkilökunta koki kehittämistehtävämme tarpeelliseksi ja ajankohtaiseksi sekä lapsen näkökulmasta helposti lähestyttäväksi.

Satukirja tehtiin yhteistyönä lasten, vanhempien ja päivähoidon henkilökunnan kanssa. Molemmista päiväkodeista valittiin viiden lapsen pienryhmä osallistumaan satukirjan tekoon kerran viikossa viiden viikon ajan. Pienryhmien kanssa käytettiin sadutus menetelmää ja piirätystä, joista satukirjan päähenkilö ja sa-

tukirjan taustakuvat muodostuivat. Vanhempien mielipiteitä hoidon aloituksen haasteista selvitettiin kotiin jaettavaalla nimettömällä kyselylomakkeella. Monia vanhempia mietityttivät samankaltaiset asiat, jotka liittyivät lapsen päivärytmiin, ruokailuun, kaverisuhteisiin ja aikuisen huomion saamiseen. Satukirjassa nostettiin esiin kyseisiä vanhempien huolenaiheita. Päiväkotien työntekijöiltä kerättiin palautetta kirjan eri vaiheista ja sen kehittämideoista talon kokouksessa ja palautteena.

Salon lähikunnat yhdistyivät vuoden 2009 alussa kymmenen kunnan kuntayhtymäksi. Tämän myötä myös päivähoitoon on tullut muutoksia ja uusille ideoille on tarvetta. Varhaiskasvatus toimii Salossa sivistystoimen alaisuudessa. Salossa varhaiskasvatus koetaan jatkuvana oppimisena ja uusien tapojen löytämisenä. Lapsi oppii yhdessä muiden kanssa vuorovaikutuksessa. Lapsi oppii itse parhaiten kokeilemalla, tekemällä, näkemällä sekä osallistumalla. (Salon varhaiskasvatussuunnitelma)

Myös jatkuvasti kasvavassa Liedossa on tarvetta uusille tuulille, sillä monet päiväkodit ovat lähiaikoina perustettuja ja kaipaavat omia käytäntöjä ja omaa perustaa käytännölleen. Liedossa varhaiskasvatus toimii sosiaalipalveluiden alaisuudessa 2011 vuoden loppuun. Vuoden 2012 alusta varhaiskasvatus siirtyy sivistyspalveluiden piiriin. Liedossa päivähoiton toiminta-ajatuksena on tukea päivähoitossa olevien lasten perheitä vastuulliseen vanhemmuuteen ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Lähtökohtana ovat lapsuuden arvostaminen ja lapsen ja hänen perheensä tarpeet. (Liedon varhaiskasvatussuunnitelma)

Raporttimme jakaantuu kolmeen osaan, alussa kerromme kehittämistyömme tarkoituksesta, kehittämistehtävästä, tavoitteista ja kehittämisympäristöistä. Toisessa osassa on työmme kaksi isoa teoriakokonaisuutta varhaiskasvatus ja päivähoito sekä päivähoiton aloitus. Raportin loppu osassa kuvailemme raportin ja kehittämistyön vaiheita sekä tuotosta.

1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja perustelut

Tavoitteenamme on helpottaa lasten hoidon aloitusta sekä tutustumista päiväkodin arkeen ja päivärytmiin kehittämällä satukirjan päiväkodin arjesta yhdessä lasten, vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kanssa. Hyvä yhteistyö vanhempien, lasten ja päivähoidon henkilökunnan kanssa mahdollistaa työmme tärkeyden ja onnistumisen. He osaavat kertoa kaikista parhaiten omista tarpeistaan ja haasteistaan työelämässä. Satukirja tukee kaiken ikäisiä päivähoidon aloittavia lapsia, niin pieniä kuin isoja. Perehdytysoppaan kaltaisen satukirjan tarkoitus on olla lapselle mieleinen ja kiinnostava. Samalla vanhempien on helppo tutustua siihen yhdessä lapsensa kanssa. Tavoitteenamme on tehdä kirja niin mielenkiintoiseksi ja hyödylliseksi apuvälineeksi, että se ei jää päiväkodin kirjahyllyyn vaan henkilökunnan ahkeraan käyttöön uusien lasten aloittaessa päivähoitoa.

Alusta asti meille oli selvää, että haluamme oppaan kaltaisen tuotoksen olevan lapselle innostavassa muodossa eli satukirjana. Halusimme toteuttaa opinnäytetyömme päivähoitoon liittyen. Molempien harjoittelupaikoilla oli selkeä tarve päiväkodin yksilölliselle satukirjalle. Sadut ovat osa lasten maailmaa ja siksi helposti lähestyttävissä. Satukirja annetaan päiväkodista mukaan kotiin yhdessä luettavaksi, joka osaltaan tukee myös päivähoidon ja kodin kasvatuskumppanuutta. Kirjaa saa lukea tutussa ympäristössä yhdessä vanhemman kanssa eli kotona, jossa lapsi kokee turvaa tutustua uusiin asioihin. Jatkuva yhteistyö vanhempien kanssa on ammattilaisen työn perusta. Karlssonin (2003, 33) mukaan ammattilainen yksinään ei voi tavoittaa lapsen elämän kokonaisuutta vaan tarvitsee siihen koko lapsen perhettä.

Kirjan lukeminen ja tutkiminen yhdessä vanhempien kanssa tukee myös lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta. Laadukas lukutilanne syntyy lapsen ja aikuisen

vuorovaikutuksessa, kun lapsen mielikuvitusta ja eläytymistä kirjaa kohtaan rohkaistaan. (Karppinen ym. 2000, 66.)

1.2 Opinnäytetyön kehittämistehtävä

Opinnäytetyö perustuu kehittämistyölle ja uusien ideoiden ja niiden käyttämisen tavoille. Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa kehitämme konkreettisen työväliseen, perehdytysoppaan kaltaisen satukirjan. Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto ammattikorkeakoulun toiselle opinnäytetyövaihtoehdolle, tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan opastamista, ohjeistamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Se voi olla tapauksesta riippuen ohje, ohjeistus tai opastus kuten perehdyttämisoapas tai turvallisuusohjeistus. Se voi olla myös jokin tapahtuman toteuttaminen kuten näyttelyn tai seminaarin järjestäminen. Toteuttamistapana voi olla kirja, cd-rom, kansio, opas, kotisivut tai portfolio. Tärkeää on, että toiminnallisessa työssä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimuksellisin keinoin. (Vilka & Airaksinen 2003, 9–11.)

Kehittämistehtävämme on luoda yhdessä lasten, perheiden ja työpaikan henkilökunnan kanssa molempia päiväkotia, perheitä sekä lapsia hyödyttävä satukirja päiväkodin arjesta.

Kehittämistehtävän alakohtia ovat:

1. Selvittää vanhempien näkökulma päivähoiton aloittamisen haasteista
2. Selvittää henkilökunnan mielipide satukirjasta ja sen kehittämistarpeista (ulkonäkö, sisältö, juoni)
3. Selvittää lasten kokemuksia päivähoiton arjesta

1.3 Kehittämissympäristönä Ollikkalan päiväkoti Salossa

Ollikkalan päiväkoti sijaitsee Ollikkalassa, Salossa. Päiväkoti on perustettu vuonna 1982. Päiväkoti on pääsääntöisin auki klo 6.30-17.00. Ollikkalan päiväkodissa toimii seitsemän lapsiryhmää, joissa on n.100 lasta yhteensä: Hippiäiset 1–3-vuotiaiden ryhmä, Tiaiset 3–5-vuotiaiden ryhmä, Peipot 3–6-vuotiaiden integroitu erityisryhmä, Peukaloiset 1–4-vuotiaiden sisarusryhmä. Sirkut on uusi ryhmä, joka on aloittanut tammikuussa 2011. Koulun puolella 200 metrin päässä ovat: Starttiluokka, Pääskyt 5–6-vuotiaiden ryhmä, Tilhet 3–6-vuotiaiden ryhmä. (Ollikkalan päiväkoti 2011.)

Kaiken kaikkiaan Ollikkalan päiväkoti on hyvin kansainvälinen ja uraa uurtava päiväkoti Salon mittakaavassa, jossa on paljon eri kansallisuuksia ja jossa puhutaan mm. venäjää, viroa, kurdia, portugalia, somalia, arabiaa, turkkia, albaniaa, kiinaa, serbiaa ja persiaa. Yhtenä Ollikkalan päiväkodin keskeisenä painotusalueena ovat kielellisen kehityksen osa-alueet suomen kieltä toisena kielenä puhuvien lasten kanssa. (Ollikkalan päiväkodin S2-tiedote.)

Toiminta-ajatuksena Ollikkalan päiväkodissa on tarjota laadukasta ja monipuolista varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Siellä pyritään lapsilähtöiseen työskentelyyn käyttäen jokaisen työntekijän luovuutta ja vahvuusalueita jakaessa lapsia ryhmiin toimimaan. Yhteistyöllä kodin ja päiväkodin kanssa pyritään luomaan yhteistä kasvatuskäytäntöä, jonka turvallisissa rajoissa tuetaan lasta kasvaamaan ja vanhempia jaksamaan kasvatustehtävässään. (Ollikkalan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.)

Suuntaavan harjoittelun Anna suoritti Peukaloisten ryhmässä. Peukaloisten ryhmässä oli tuona hetkenä 19 lasta iältään 2–5-vuotiaita, joista neljällä lapsella suomi oli toisena kielenä (S2). Ryhmän haasteena pidettiin lasten ikäjakaumaa, sillä ryhmässä oli kolme 2-vuotiasta, kahdeksan 3-vuotiasta sekä viisi 4-vuotiasta lasta. Ryhmässä toimii yksi lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa. Annan ryhmän lastentarhanopettaja ohjasi harjoittelun ja toimi vastuhenkilönä opinnäytetyössä. Lisäksi päiväkodissa työskenteli erityislastentarhaopettaja sekä kiertävä erityislastentarhaopettaja. Yhteistyötä tehdään paljon muiden

lapsiryhmien kanssa, neuvolan, seurakunnan kirjaston, lastensuojelun sekä muiden Salon alueen päiväkotien kanssa. (Peukaloisten toimintakertomus 2010-2011.)

1.4 Kehittämissympäristönä Lastentarha Soittorasias Liedossa

Lastentarha Soittorasias sijaitsee keskeisellä paikalla Liedon keskustassa, Hämeentien varrella. Soittorasias on pieni, yksityinen päiväkotikoti, joka tarjoaa vuoro- hoitoa klo. 05.00-23.00 välisenä aikana. Normaalin päivähoidon lisäksi päiväkotikoti tarjoaa myös koululaisten aamu- ja iltapäivähoitoa. Liedon kunnalla on Soittorasiasin kanssa ostopalvelusopimus. Soittorasiasissa toimii kolme lapsiryhmää: Piccolot 0-3-vuotiaiden ryhmä, Pillipiiparit 3–5-vuotiaiden ryhmä, Taikahuilut 5–6-vuotiaiden ryhmä.

Soittorasiasin toimintaa ohjaavia arvoja ovat muun muassa palveluhenkisyys, positiivisuus, avoimuus, ystävällisyys ja joustavuus. Toiminnassa korostetaan myös hellyyttä ja lämpöä. Pienen päiväkodin aikuiset tuntevat kaikki lapset, mikä luo hyvät lähtökohdat yhteisöllisyydelle. (Lastentarha Soittorasias 2011.)

Tytti suoritti suuntaavan harjoittelun Pillipiipareiden ryhmässä, jossa oli kaksi työntekijää, sosionomi ja lastenhoitaja. Tyttin harjoittelunohjaajana toimi sosionomi ja hän toimi myös yhteyshenkilönä opinnäytetyössä. Lapsia Pillipiipareiden ryhmässä oli 16. Lapset olivat jaettu kahteen pienryhmään: Leppäkerttuihin ja Pupuihin.

2 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄHOITO

2.1 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon juuret

Päivähoitopalvelut ovat nykyisin oleellinen osa suomalaisten lapsiperheiden arjen palveluita, sillä valtaosa lapsista käy päivähoidossa jossain vaiheessa ennen koulun aloittamista. Päivähoitojärjestelmän juuret ovat lähtöisin 1800-luvulta, jolloin käynnistettiin lastentarha- ja seimitoimintaa. Päivähoito on vielä varsin nuori ilmiö. Päivähoitoa säädettiin pitkään vuonna 1936 säädetyllä lastensuojelulailla, kunnes vuonna 1973 säädettiin päivähoitolaki. Tämä uusi laki pyrki muuttamaan näkemystä päivähoidon arvostuksesta kotihoidon rinnalla. Uusi laki yhdisti toisiinsa myös erillään toimineet seimet ja lastentarhat, joista syntyi uusi päivähoitomuoto, päiväkotitoiminta. Tällöin yhteiskunta otti osavastuun lasten hoito- ja kasvatustehtävästä, joka oli kuulunut perinteisesti perheille. (Alasuutari 2003, 68.)

1990-luvulla päivähoito sai entistä vankemman osan, kun subjektiivinen päivähoito-oikeus astui voimaan. Tällöin kaikki lapset olivat oikeutettuja saamaan päivähoitoa. Päivähoito sai erittäin tärkeän kasvatuksellisen ja opetuksellisen roolin päivähoitolain säätämisen jälkeisinä vuosina, mutta se korostui entisestään subjektiivisen päivähoitolain säätämisen jälkeisinä vuosina, jolloin myös henkilökunnan ja opettajien koulutukseen alettiin panostaa enemmän. (Alasuutari 2003, 69.)

2.2 Päivähoito kasvuympäristönä

Päivähoiton toimintaympäristö koostuu fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta, pedagogisesta ja kulttuurisesta toimintaympäristöstä. Fyysinen toimintaympäristö koostuu niistä konkreettisista rakenteellisista tekijöistä siinä ympäristössä, jossa lapsi on päivähoidossa. Siihen kuuluvat päivähoitopaikkarakennus ja sen piha-alue. Toiminnallinen ympäristö antaa lasten toiminnalle ja kehitykselle hy-

vät puitteet. Heikkoa fyysistä ympäristöä voidaan muuttaa toimivaksi erilaisilla toiminnallisilla ratkaisuilla. (Polamo 2009, 124–125.)

Psyykkisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan tilassa ja erilaisissa tilanteissa syntyvää ilmapiiriä ja tunneilmastoa. Se ei ole selkeästi näkyvää ja kuuluvaa ja siksi sitä on vaikea arvioida. Psyykkisen toimintaympäristön luomisessa kasvattaja on avainasemassa. Tämä sisältää myös lapsen oikeuden olla turvassa. Sosiaalista ympäristöä voidaan kuvata ryhmän sisäisellä toiminnalla, dynamiikalla, tilassa olevien ihmisten välisillä suhteilla ja vuorovaikutuksella. Pedagoginen toimintaympäristö eli oppimisympäristön määrittelee se tapa, jolla kasvattaja lähestyy lasta ja myös se millainen käsitys kasvattajalla on lapsen oppimisesta, roolista, merkityksestä sekä varhaiskuntoutuksesta. Kulttuurisen toimintaympäristön tulee olla sellainen, että se antaa tilaa lasten yksilöllisille ominaisuuksille ja myös kehityksellisille haasteille. Maahanmuuttajaperheiden lisääntyvä kasvu asettaa kasvattajille suuret haasteet ymmärtää lapsen synnyinmaan kulttuuria ja toteuttaa toimintaa kaikille lapsille tasapuolisesti. (Koivunen 2009, –179186.)

2.3 Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon perustehtävät

Laki lasten päivähoidosta (1973/ 36) kertoo, että lasten päivähoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitona. Päivähoitoa järjestetään tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lasten hoidollisten, opetuksellisten ja kasvatuksellisten osien yhdistämistä. Varhaiskasvatus tapahtuu lasten omassa elinympäristössä turvallisten vuorovaikutussuhteiden kautta. Sen tarkoitus on tukea tasapainoista kehitystä, oppimista ja kasvua. Päivähoitoa annetaan useimmiten päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuspalvelua on lasten päivähoito. Palvelut voivat olla hyvinkin monimuotoisia riippuen kunnan palveluista ja hoitoaika voi olla muutamasta tunnista vuorokauteen. Päivähoitoa

annetaan päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, vuoroitona, erityiseen tukeen perustuen sekä avoimena varhaiskasvatuksena. (THL 2011.)

Päivähoidon perustehtävän määrittelyssä voidaan käyttää suppeaa tai laajaa tulkintatapaa. Suppeammassa tulkinnassa päivähoiton perustehtävä nähdään sisältävän lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen. Näitä kolmea tehtävää voidaan pitää päivähoiton ydintehtävinä. Päivähoitossa tehdään myös yhteistyötä vanhempien kanssa sekä verkostotyötä erilaisten ammatillisten tahojen kanssa. Näitä voivat olla neuvola, puheterapia, toimintaterapia, sairaala, lastensuojelu ja koulu. Näin ollen laajan tulkinnan mukaan perustehtäviin voidaan lukea hoidon, kasvatuksen ja opetuksen lisäksi vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi. (Koivunen 2009, 11–12.)

Ammattikasvattajille hoito merkitsee pyrkimystä vastata kasvatuksellisiin ja pedagogisiin keinoin yhteiskunnan ja perheiden päivähoitoon kohdistamiin odotuksiin. Päivähoitossa yhdistyvät yhtäältä lapsen etu ja toisaalta lapsiperheiden hoitoratkaisut ja arkielämän sujuvuus samoin kuin lapsipolitiikka. Perustoimintona on pidetty päivähoitossa kasvatustyön perustana ja se on alkujaan tarkoittanut lasten terveydestä ja fyysisestä kasvusta huolehtimista. 1980-luvulla alettiin puhua perushoidon ohella hoidon ja kasvatuksen yhteenkuuluvuudesta mainiten, että hoito on niitä tilanteita, joissa syntyy kasvattavaa vuorovaikutusta lapsen ja aikuisen välillä. Lasten päivärytmiin katsotaan olevan suurin pedagoginen ja hoidollinen keino tänä päivänä, kun itse varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei tällä hetkellä kuvata tarkasti perushoitotilanteita. Hoitoa tarkastellaan nykyisin laajana kokonaisuutena. Lapsen päivä koostuu erilaisista arkeen liittyvistä tilanteista ja toiminnoista. Kasvattajan tulee huomioida lapsen päivärytmi, hyödyntää hoitotilanteiden opetukselliset mahdollisuudet ja huolehtia lapsen yksilöllisistä perustarpeista. EduCare-mallissa varhaiskasvatus muodostaa kokonaisuuden, jossa hoito, kasvatus ja opetus muodostavat jatkumon. (Niikko 2008, 69–72.)

Päivähoitossa jokapäiväisiin tilanteisiin pikkulapsilla kuuluvat esimerkiksi pukeutuminen, riisuminen, peseytyminen, wc-toiminnot, ruokailu, lepo ja uni sekä ulkoilu ja liikunta. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän aikaa käytetään edellis-

ten toimintojen kanssa. Päiväkodissa luodaan pohjaa lapsen terveystottumuksiin. Tärkeää on myös kannustaa lasta omatoimisuuteen ja siksi päiväkodissa vaatteet, kalusteet, lelut ja muut välineet ovat helposti lasten saatavissa. Uusissa päiväkodeissa pystytään entistä enemmän ottamaan tilasuunnittelu huomioon. Kiireettömyys ja lasten kuuntelu on tärkeintä, sekä yksityisyyden antaminen esimerkiksi wc-käyntien yhteydessä. Päiväjärjestys on tärkeä osa pienten lasten hoitoa, sillä lapsen tarvitsevat pysyvyyttä ja jatkuvuutta arjessa. Tämä sama rytmi pyritään päivähoidon kanssa saada toimimaan kotona ja päivähoitossa. Lapset oppivat, miten arjessa menetellään. (Tiusanen 2008, 79–83.)

2.4 Kasvatuskumppanuus osana päivähoitoa

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vanhempien ja henkilöstön välinen kasvatusyhteistyö on määritelty kasvatuskumppanuudeksi. Se tarkoittaa henkilöstön ja vanhempien sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Molemmat kannattelevat lasta. Vanhemmalla on kuitenkin ensisijainen kasvatusvastuu ja kasvatusoikeus lapseltaan. Vanhempien ja kasvatushenkilöstön keskustelut syvenevät, kun asiantuntemus ja vanhempien oman lapsensa tuntemus ovat dialogissa keskenään. Kumppanuudessa on merkityksellistä, miten työntekijä oman ammatillisen osaamisensa välittää vanhemmille. Kumppanuuteen perustuvassa vuorovaikutuksessa kasvatushenkilöstö jakaa lapseen liittyviä havaintoja, käsityksiä, kokemuksia ja ymmärrystä perheille kunnioittavasti, asiallisesti ja arkisin sanoin. Kasvattaja puolestaan ymmärtää, että vanhemman tuntemus perustuu äidin ja isän ainutkertaiseen suhteeseen omaan lapseensa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17–21.)

Kasvatuskumppanuus rakentuu kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. Kumppanuudessa huomiota kiinnitetään siihen, miten vanhemman lasta koskeva tietämys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi ja keskustelluksi päivähoidon ammattilaisen kanssa. Perheiden ja päivähoidon kasvatuskumppanuus on kirjattu myös lakiin lasten päivähoitosta (1973/36). Päiväko-

tihenkilökunnan tehtäviin kuuluu luoda edellytykset toimivalle kasvatuskumppanuudelle. (Koivula 2004, 80–81.)

Valitettavan usein keskustelut jäävät pintapuolisiksi haastatteluiksi. Jos halutaan päästä pinnallista keskustelua syvemmälle, kannattaa varata aikaa myös vapaalle keskustelulle. Onnistuneessa keskustelussa annetaan myös vanhemmille tilaa ohjata keskustelua heidän haluamaansa suuntaan. Näin saatetaan päästä niiden asioiden pariin, jotka heitä kiinnostavat tai mietityttävät. Onnistunut keskustelu on vuoropuhelua eli dialogia. Dialogilla tarkoitetaan ihmisten välistä vuoropuhelua. Työntekijä ei voi tehdä keskusteluun valmista keskustelurunkoa, vaan työntekijä ja vanhemmat keskustelevat tasapuolisesti. (Lyyra 2004, 120.)

Kasvatuskumppanuutta vahvistetaan päivähoidossa yleensä vanhempainilloilla sekä vanhempien ja henkilöstön yhteisillä keskustelutuokioilla, jotka parhaimmillaan toistuvat vähintään kaksi kertaa vuodessa. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät koko lapsen elämän kokonaisuus koti ja vanhemmat, sekä päivähoito ja varhaiskasvattajat. Keskusteluissa tutustutaan vanhempiin ja heidän kasvatuseriaatteisiin sekä arvoihin. Pienen lapsen kehitykselle on tärkeää, että päivähoiton kasvattajien ja vanhempien arvot olisivat yhtenäiset. Pienelle lapselle voi olla hämmentävää, mikäli kasvatuseriaatteet ja säännöt ovat ristiriidassa. (Lyyra 2004, 107.)

3 PÄIVÄHOIDON ALOITUS

3.1 Kiintymyssuhteen merkitys

Englantilainen psykiatri John Bowlby on yhdessä oppilaansa Mary Ainsworthin avustuksella tutkinut ja kehittänyt kiintymyssuhdeteoriaa. He oivalsivat yhdessä luokituksen, minkä perusteella kiintymyssuhteita pystyttiin luokittelemaan eri ryhmiin ja luokkiin. Kiintymyssuhdeteorialla pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan ihmissuhteiden vaikutusta myöhempää kehitystä ajatellen, päiväkodin ja koulun toverisuhteista parisuhteeseen saakka. Kiintymyssuhdeteorian avulla voidaan tutkia millaisissa olosuhteissa ja millä tavoin ihmiset hakevat läheisyyttä ja turvaa toisistaan kuvitelluissa tai todellisissa vaaratilanteissa, millaisia ajatuksia heillä on itsestään, vuorovaikutussuhteistaan tai ystävistään. Kiintymyssuhdeteorian käyttö on osoittautunut erittäin tärkeäksi tutkittaessa turvallisesti ja turvattomasti kiinnittyneitä lapsia tai sellaisia lapsia, joiden ihmissuhteet ovat katkeilleet lapsuuden ajan monista eri syistä. (Sinkkonen & Kalland 2005, 7–12.)

Bowlby piti äitiä ensisijaisen tärkeänä kiintymyssuhteen kehittymiselle ja vertasi usein eläinten käyttäytymistä ja kiintymystä ihmisiin. Myöhemmin teoksissaan hän kertoo myös muiden ihmisten kuin äidin tärkeästä merkityksestä lapselle kuten isästä tai adoptiovanhemman merkityksestä. Pelkästään biologisella perimällä ei siis ole merkitystä. On tärkeintä, että lapsella on joku hoivan antaja. Kuitenkin äiti valmistautuu suhteeseen omaan lapsensa kanssa jo raskausajan aikana, jolloin he aloittavat luomaan suhdetta ja äiti valmistautuu lapsen odotukseen. (Carter ym. 2006, 10–12; 351.)

Yli puolen vuoden ikäiselle lapselle on muodostunut mielen sisäisiä malleja tilanteista, joissa tuttu aikuinen on häden hetkellä ollut käytettävissä. Bowlby antoi näille vuorovaikutussuhteiden malleille nimen kiintymyssuhdemallit. Puolen vuoden ikäiselle vauvalle on jo muodostunut oma sisäinen turvallisuuden tunne eikä hän tällöin ole enää vanhempiensa tarjoamasta lohdutuksesta täysin riip-

puvainen. Hän tietää, että vanhemmat ovat saatavilla häden hetkellä. Lapsi on muodostanut tällöin oman mielen sisäisen turvapesän. Kiintymyssuhdemalli auttaa lasta toimimaan koko ajan itsenäisemmin ympäristössään. Hän tuntee olevansa suojassa ja avun lähellä. Puolen vuoden iässä lapsi alkaa valikoida aikuisia ja vierastaa muita aikuisia. Pieni, puolen vuoden ikäinen lapsi ahdistuu joutuessaan eroon vanhemmistaan. Tämä eroahdistus on merkki tietoisuuden kehittymisestä, jossa vauva osaa tunnistaa tilanteet, milloin hän on jäämässä ilman tutun hoitajan hoivaa ja turvaa. Vauva kehittää näin omaa sisäistä turvallisuudentunnettaan. (Salo 2003, 61–62.)

Luottavaisessa ja turvallisessa kiintymyssuhteessa lapset ovat oppineet luottamaan äitinsä saatavillaoloon. He ovat oppineet ensimmäisenä vuotenaan käyttämään äitiään turvanaan tutkiessaan maailmaa ja tekevät niin myös vierastilanteissa. He myös viestivät tunnetiloistaan selkeästi ja suoraan olettaen, että äiti reagoisi niihin asianmukaisesti kulloisenkin tilanteen mukaan. Havainnot ovat myös osoittaneet, että äidin ja vauvan välisestä turvallisesta vuorovaikutuksesta luottavaisten lasten äidit reagoivat sensitiivisimmin, nopeasti, johdonmukaisesti ja asiaankuuluvalla tavalla vauvan viesteihin. (Hautamäki 2005, 35–36.)

3.2 Koko perhettä koskeva muutos

Pienen lapsen päivähoiton aloitus synnyttää monesti ajatuksia ja mielikuvia, joihin liittyy huolta, levottomuutta ja syyllisyyttä samalla tavoin kuin luottamusta, innostusta ja uuden odotusta. Kotona mietitään lapsen selviytymistä erossa vanhemmistaan. Samalla mietitään hoitopaikan laatua, kotona olleen vanhemman työhön paluuta sekä perheen arjen järjestelyjä uudelleen. Päivähoiton aloitus merkitsee siihen osallistuville monentasoista arkisen elämän muutosta, jossa on mukana hallintaa sekä epävarmuutta. Vanhemmat ovat avainasemassa lapsen päivähoitosta ja sen ajankohdasta päätettäessä, sillä lapsi ei itse voi tehdä kyseistä ratkaisua. Lapsi elää tässä päivässä ja nykyhetkessä vahvasti. Hän kokee historiansa kautta myös uudet ja tulevat asiat. Hoidon alkaessa lapsi on kotona samanlainen kuin päivähoitossa eikä ole eroja ”kotilapsella” tai ”päi-

väkotilapsella”. Lapsi tajuaa hoidossa, että hän on subjekti-asemassa eli hän voi itse vaikuttaa elämäänsä ja tekemisiinsä. Hän on toimija. Vanhemmat usein kokevat myös syyllisyyttä tuodessaan pienen lapsen hoitoon. Myös kotiin jääneet äidit kokevat syyllisyyttä, kun eivät palaakaan työelämään. (Munter 2002, 35–41.)

Päivähoidon aloittaminen on suuri asia lapselle samoin hänen vanhemmilleen, jolloin herää mieleen paljon kysymyksiä. Vanhempi voi valmistella lasta eroon. Lapsen suuttumus ja epätoivo äidin jättäessä hänet hoitoon on terveen lapsen merkki. Hyvässä päivähoitossa lasta autetaan nimeämään tunteita, joita hän ei ymmärrä kuin kehollisina kokemuksina. Päivähoidon tehtävä olisi pitää äiti ja isä sekä muu perhe mielessä hoitopäivän aikana ja tukea lapsen ja vanhemman kiintymyssuhdetta. Hoidon alkaessa tutustumisvaihe olisi tärkeä, jotta vanhemmat olisivat lasten kanssa hoitopaikassa arjen tekemisissä mukana. Tällöin lapsi näkee vanhempansa taustalla mukana päivähoiton arjessa ja alkaa vähitellen luottaa itseensä ja muihin ryhmän aikuisiin. Lapsen temperamentti vaikuttaa suuresti myös hänen selviytymiseensä ensimmäisinä päivinä päivähoitossa. (Polamo 2009, 30–31.)

Joka vuosi päivähoitossa aloittaa yhä useampi lapsi päivähoitotaipaleensa ihan uutena päiväkotilaisena. SOTKANetin (2011) mukaan vuonna 2007 kokopäivähoitossa olleita 1–6-vuotiaita lapsia oli 106 321 ja vuonna 2009 heitä oli 117 195. Kyseisten kahden vuoden sisällä oli tapahtunut paljon muutoksia kokopäivähoitossa olleiden lasten lisääntyneen lukumäärän suhteen koko Suomen alueella.

Koti on lapsen sosiaalisen alkupääoman lähde. Tämä perustuu lapsen ja vanhempien sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä vanhemmuuteen liittyvien arvojen ja normien ja luottamuksen ansaitsemiseen. Nämä lapsi saa ensimmäisissä sosiaalisissa suhteissaan eli perheessä, johon hän syntyy. Myös kasvatustavastuu on ajankohtainen puheenaihe, kuten myös vanhempien oman kasvatustavastuun ja roolin tiedostaminen. Luottamus omaan vanhemmuuteen on avain tähän kasvatustavastuun tiedostamiseen. (Pulkinen 2002, 119–122.)

3.3 Uusi lapsi osana päiväkotiryhmää

Pienet lapset alkavat vetää puoleensa toisiaan aina puolesta vuodesta lähtien. He ovat avoimia kaikelle uudelle ja alkavat vuoden vanhasta lähtien solmimaan ystävyys-suhteita, jos he voivat pysyä koostumukseltaan samanlaisissa ryhmissä. Usein ryhmät vaihtuvat päivähoitossa niin usein, ettei lapsilla ole tähän mahdollisuutta. Valtasuhteet ovat vielä vaihtelevia lasten kesken. Aikuinen voi jatkuvilla kielloilla antaa toisille lapsille kielteisen kuvan lapsesta, jota täytyy koko ajan kieltää. Olisi hienoa, jos lapset voisivat rakentaa pienestä pitäen kestäviä vertaissuhteita sekä ystävyys-suhteita. Lapselle maailma on varhain avoin joka suuntaan. Hän tarvitsee kuitenkin tuekseen sen turvallisen aikuisen, joka antaa hänelle emotionaalisen tuen ja turvan, mikä on tärkeää päivähoitossa. Jokainen lapsi tuo oman temperamenttinsa ja persoonansa ryhmään. (Munter 2002, 109–111.)

Ensimmäisten viikkojen tai kuukausien jälkeen lapset alkavat kokeilla toisiaan ja sovitella paikkaansa ryhmässä. He saavat tässä kuohuntavaiheessa kokemuksia siitä, kenellä on hyviä ideoita, kuka on hyvä johtaja, kuka on hyvä leikkijä, kuka on ujo ja kuka sovittelee. Ohjaajan tulee tässä vaiheessa turvata leikki-rauha ja huomioida tällöin aggressiiviset leikit. Samalla hän saa tietoa lapsesta varhaiskasvatussuunnitelmaa varten. Kun kuohuntavaihe on ohitettu ja lapset ovat löytäneet ystävänsä sekä oppineet, mitä toisilta lapsilta voi odottaa, seuraa rauhallinen vaihe. Tällöin siirrytään parinmuodostuksesta ryhmän muodostukseen. Tällöin kaikille yhteiset säännöt ovat todella tärkeitä ja niistä tulisi pitää kiinni. Tällöin kehittyy päiväkotiryhmän tyyli ja sävy. Hyvässä ohjauksessa lapsista tulee huomioonottavia ja empaattisia ja he samaistuvat ryhmäänsä. Tällöin lapset leikkivät sopuisasti ja omatoimisesti ja ohjaajilta jää aikaa yksittäisten lasten havainnointiin ja ohjaukseen. Tämä luo hyvän ilmapiirin ja kiintymyksen sekä yhteisvastuun, kun ryhmä alkaa toimia itsestään ja opettaja saa enemmän aikaa erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän seurantaansa. Lapset osaavat tällöin jo päiväjärjestyksen ja tietävät, miten toimitaan. (Helenius 2008, 61–62.)

3.4 Hyviä käytäntöjä päivähoiton aloitukseen

Lapsen kasvunpolkuun liittyy merkittäviä elämänmuutoksia ja siirtymiä jo siitä lähtien, kun lapsi syntyy ja siirtyy kotoa päiväkotiin. Päiväkodissa siirtymiä tapahtuu ikäryhmistä toiseen tai siirryttäessä esiopetuksesta peruskouluun. Lapsi tuo mukanaan päivähoitoon oman kokemusmaailmansa, joka rakentuu suurimmaksi osaksi lapsen ja vanhemman välisestä suhteesta. Lapsi-vanhempi-vuorovaikutuksen avulla lapsi tutustuu uuteen kasvuympäristöön, tässä tapauksessa päiväkotiin. Vanhempien ominaisuuksista lämpimyys, saatavilla oleminen ja herkkyys lapsen tarpeille ovat tärkeä tuki lapselle hänen siirtymävaiheessaan päivähoitoon. Vastavuoroisesti päivähoidossa valmistaudutaan kohtaamaan uusi perhe ja lapsi uudessa kasvuympäristössä. (Karikoski & Tiilikka 2011, 77–78.)

Päivähoiton aloittamiseen liittyvä hyvä käytäntö on esimerkiksi oman unilulun tuominen turvaobjektiksi päivähoitoon. Lapsi saa surra ja itkeä vanhempiaan ja häntä lohdutetaan. Lapsen päivästä kerrotaan vanhemmille mahdollisesti myös kuvien ja lapsen kanssa tehdään kasvunkansiota tai portfolioa kuvien, piirrosten ja kertomusten muodossa. Vanhempien kanssa laaditaan myös hoito- ja kasvatussopimus. Lapsen aloittaessa hänelle nimetään oma hoitaja tai omahoitajatyöpari. (Polamo 2009, 77–80.)

Lapsi tarvitsee turvallisen, välittävän ja huolehtivan aikuisen hoitopaikassaan, joka ottaa hänet vastaan ja toimii hänen kiintopisteenään. Häneltä voi hakea lohtua ja turvaa, jotta vanhemmista eroaminen olisi turvallinen tapahtuma. Muutamia viikkoja ennen hoidon aloitusta olisi hyvä käydä syvälinen ja monipuolinen keskustelu henkilökunnan, vanhempien ja lapsen välillä. Tällöin saadaan tietoa molemmiin puolin lapsesta ja pystytään luomaan avoin ilmapiiri ja turvallinen vuorovaikutusyhteys niin vanhempien kuin henkilökunnan välillä. Henkilökunta voisi vastata tällöin vanhempien odotuksiin ja käsityksiin sekä vanhemmat pystyisivät samalla lapsen kanssa näkemään ja tutustumaan päivähoitopaikkaan. Molemminpuolinen luottamus on tärkeintä päivähoiton, vanhempien sekä lapsen välillä. Alkukeskustelulla on siis tärkeä merkitys hoidon aloittamiselle ja

yhteistyön alulle. Tällöin henkilökunta saa tietoa lapsen tavoista ja mistä hän pitää. Tällöin otetaan ylös allergiat ja muut huomioitavat asiat. Lasta ei voi pelkästään puhumalla totuttaa eroon vanhemmistaan, sillä lapsi elää nykyhetkeä eikä hän ymmärrä mitä asialla tarkoitetaan. Päivähoito on tiivistetysti eroja ja kohtaamisia. Kasvatuskumppanuus on parhaimmillaan vuorovaikutusta vanhempien ja ammattihenkilökunnan välillä. (Munter 2002, 42–48.)

Ympäristöllä ja tiloilla on suuri merkitys alussa, kun ollaan tutustumassa toisiin lapsiin. Ohjaajien vetämät tuokiot ja ulkoilutilanteet antavat myös aikaa tutustua toisiin lapsiin. Sisätiloissa on myös paljon välineitä ja erilaisia tekemisen mahdollisuuksia. Ohjaajalla on tärkeä rooli tukemisessa, turvallisen ilmapiirin luomisessa sekä lasten tutustumisessa toisiinsa esimerkiksi pelien tai leikkien kautta. Ohjaaja ohjaa päiväjärjestyksen toimintoja, joten on tärkeä huomioida lapsen tutustumista toisiin lapsiin. (Helenius 2008, 59–60.)

Monet vanhemmat kaipaavat tukea ja neuvoja uudessa elämänvaiheessa, jossa pohditaan töihin paluuta ja lapsen laittoa hoitoon ja niiden yhdistämistä. Yksi vastaus voi tähän olla avoin päiväkotitoiminta. Avoin päiväkotitoiminta toimii yhtenä siltana kodista päiväkotiin. Avoimessa päiväkodissa lapsen voi jättää parkkihoitoon, mutta tarkoitus on tehdä asioista yhdessä vanhemman ja lapsen kanssa kodinomaisessa ympäristössä. Avoin päiväkotitoiminta on yksi päivähoiton muoto, joka on todella kodinomaista ja vanhemmat voivat olla mukana kaikessa toiminnassa, jossa saavat myös itse vertaistukea toisilta äideiltä ja isiltä. (Komi 2011, 28–29.)

Usein päivähoitoon aloitukseen liittyy kotikäynti, aloituskeskustelu ja tutustumisvaihe, joita toteutetaan hyvin perhe- ja lapsilähtöisesti. Nämä työmuodot sisältävät paljon vuorovaikutusta vanhempien, henkilöstön ja omahoitajan välillä. Alkuvaiheen työtavat käynnistävät onnistuneen kasvatuskumppanuuden syntymisen. On tärkeää jo alussa, että vanhemmat tuntevat tullessaan kuulluksi ja kunnioitetuksi, joka auttaa luottamuksen saavuttamista. Yhteistyömuotoina voidaan sopia monenlaisia tapoja kullekin perheelle soveltuen. Kasvatuskeskustelujen rinnalle usein syntyy runsasta päivittäisten kuulumisten vaihtoa soittamalla, tekstiviestein tai reissuvihon avulla. Usein vanhemmat kokevat päivittäisten kuulumisten jakamista osallisuuden kokemisena silloin, kun he eivät ole itse

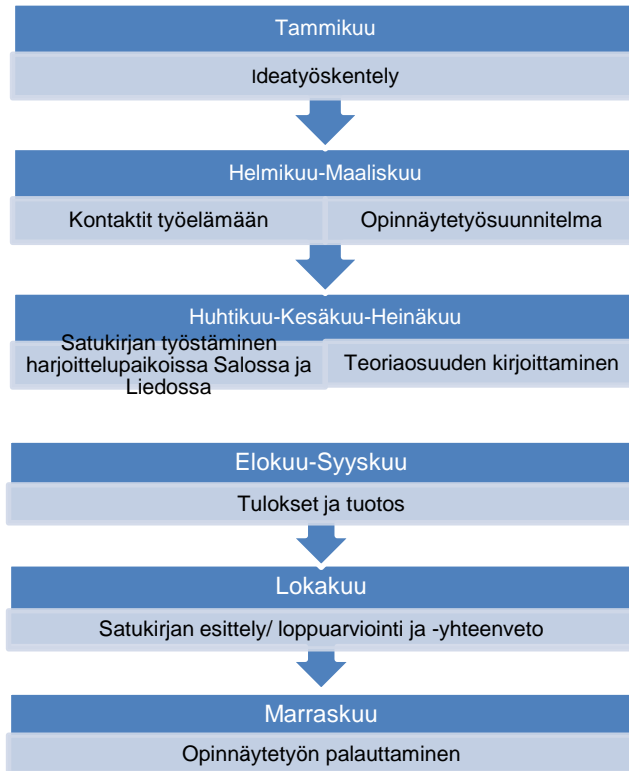
voineet olla paikalla. Työntekijät usein nostavat esille vanhemmuuden tukemisen ja ensisijaisen arvostamisen. (Karikoski & Tiilikka 2011, 85–86.)

4 OPINNÄYTE- JA KEHITTÄMISTYÖN VAIHEIDEN KUVAUS

4.1 Kehittämistyön eteneminen

Kirjoitimme opinnäytetyötämme seuraavassa kuviossa esitetyllä tavalla. Kirjoittaminen ja satukirjan työstäminen tukivat toinen toisiaan. Alussa aikaa kului ideointiin ja suunnitteluun. Työelämän yhteistyökumppanit, Ollikkalan päiväkotia ja Lastentarha Soittorasia, olivat entuudestaan tuttuja. Osasimme ehdottaa heille ideoitamme, jotka hyödyttivät näitä päiväkoteja. Suunnitelma tulevasta opinnäytetyön toteuttamisesta kirjoitettiin maaliskuussa. Ollessamme kevään harjoittelupaikoissa, Salossa ja Liedossa, työstimme satukirjaa ja opinnäytetyön teoriaosaa. Teoriaosuuden kirjoittamista jatkoimme myös kesän ajan ja silloin se täydentyi lähes nykyiseen muotoonsa. Satukirjan eteenpäinvieminen auttoi meitä opinnäytetyön raportin kirjoittamisessa.

Elokuun ja syyskuun olimme varanneet tulos- ja tuotososan kirjoittamiseen ja lokakuussa kirjoitimme loppuarvioinnin ja yhteenvedon työstämme. Lokakuussa tarkensimme työmme sisältöä ja terävöitimme tekstiä. Marraskuun alussa tarkistimme työmme ulko- ja kirjoitusasua sekä lähteitä ennen opinnäytetyön palauttamista.

Kuvio 1. Opinnäytetyön kirjoittamisen vaiheet

4.2 Piirittäminen ja sadutus lapsen kuulemisen välineenä

Sadutus on menetelmä, jossa sadutettava eli kertoja kertoo tarinan, jonka saduttaja eli kirjaaja kirjoittaa ylös. Yleensä sadutus alkaa saduttajan sanoilla: ”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Karlsson 2003, 116.)

Valitsimme opinnäytetyömme menetelmiksi lasten saduttamisen ja piirittämissen, koska näillä menetelmillä saamme tehdä lapsilähtöistä, tiivistä yhteistyötä lasten kanssa ja todella kuunnella, mitä he haluavat kertoa ja kuvata. Lapsilähtöisen työtavan keskeisinä piirteinä ovat lapsen aktiivisuus ja oppiminen omien mielenkiinnon kohteiden ja vahvuuksien kautta. Sadutus toteuttaa lapsilähtöisen

työtavan tunnuspiirteitä. Menetelmässä lapsi on aktiivinen toimija, jota aikuinen eli saduttaja seuraa sivusta. (Viittala 2006, 107–108.)

Tavoitteena on, että lapsi tuntee, että häntä kuunnellaan ja hänet otetaan vakavasti. Sadutus lisää lapsen hyvää oloa ja luo luottamusta aikuisen ja lapsen välille. (Järvinen 2009, 178–179.) Sadutus myös vaatii luottamusta, mikäli lapsi ei luota aikuiseen tai tunne aikuista, on onnistunut sadutus lähes mahdotonta. Jos halutaan toimia yhdessä lasten kanssa, on tiedettävä, mitä he ajattelevat asioista. Jotta toimintaa voi kutsua lapsilähtöiseksi, on siinä arvostettava lasten ajatuksia ja heidän näkökulmiaan. (Karlsson 1999, 60.)

Arja-Riitta Salmela oli mukana Kasvuturve-projektissa vuosina 2001-2003, jossa keskeisenä tavoitteena oli hakea uusia menetelmiä siihen, miten tukea lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Projektissa järjestettiin yhteisiä keskusteluja lasten vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden kanssa. Näissä myös lapsi oli mukana. Salmela koki näissä keskusteluhetkissä lapsen jäävän syrjään häntä koskevassa informaatiossa. Salmela halusi käyttää menetelmää, jonka avulla myös lapsen ääni saataisiin kuuluviin ja keskustelusta saataisiin tasa-arvoinen vuoropuhelu. Hän keksi lähteä käyttämään sadutusta perheistunnoissa. Salmela havaitsi sadutuksen todella toimivan. Sadutushetket rohkaisivat lasta omien ajatusten esittämiseen ja lapset kertoivat samalla tärkeitä asioita itsestään. Lapsi voi sadun kautta viestittää tunteitaan ja antaa ohjeita siitä, mitä hän tarvitsee vanhemmiltaan tai muilta aikuisilta. (Salmela 2004, 144.)

Kuuntelemalla lapsia huomaa, kuinka paljon heillä on tietoa elinympäristöstään sekä itsestään. Jokaisen vanhemman sekä lasten kanssa työskentelevän tulisi hiljentyä kuuntelemaan lasta. Clarkin (2007, 10) mukaan lapset ovat osa perhettä, yhteiskuntaa ja kulttuuria, siksi he ovat myös oman elämänsä merkittäviä vaikuttajia.

Halusimme käyttää piirättämistä toisena menetelmänä, jotta lasten kädenjälki näkyisi myös satukirjan ulkoasussa. Käytämme lasten piirustuksia kirjamme taustakuvina (Liitteet 4-15), joissa päähenkilö seikkailee. Piirtäminen on lapsille tuttua, ja siksi sadutusta olikin helpompi lähestyä piirättämisen kautta. Kuvalli-

nen työskentely itsessään tuottaa tekemisen iloa ja riemua ja monesti myös onnistumisen kokemuksia.

Piirättämisen kautta lapset pystyvät tarkemmin esittämään mielikuviaan ja tunteitaan hoidon aloituksesta ja päiväkodin tapahtumista. Kun lapsi pystyy piirtämään kokemuksiaan, hän luo kuvaa ympäröivästä maailmasta. Kuvallisen työskentelyn avulla hän pystyy jäsentämään tunteitaan ja kokemuksiaan, sekä myös kommunikoimaan kuvien avulla. (Ruokonen ym. 2009, 50.)

Käytimme piirättämistä niin sanottuna ”herättäjänä” sadutukselle. Koimme, että piirättämisestä on hyötyä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Piirtämisen avulla kehittyvät myös lapsen avaruudellinen taju, visuaalinen ajattelu ja mielikuvitus (Järvinen 2009, 168).

Kuva 1. Piirättämistuokio Lastentarha Soittorasiassa.

4.3 Pienryhmät

Päätimme ennen toiminnan alkua valita itsellemme viiden lapsen pienryhmät, joita viikoittain sadutimme ja piirätimme. Salossa pienryhmän nimeksi valikoitui Simpukka–merenneito-ryhmä ja Liedossa Tytin pienryhmällä oli nimi valmiina,

sillä he olivat vuoden toimineet kyseisissä pienryhmissä. Näin ollen Tytin pienryhmä toimi Pupu-ryhmänä. Simpukka–merenneito-ryhmässä ei ollut kuin yksi poika ja tytöillä oli selkeä käsitys ryhmänsä olemuksesta ja nimestä.

Aluksi lapset jännittivät niin, etteivät saaneet kerrotuksi haluamaansa. Monet lapset ovat tottuneet aikuislähtöiseen toimintatapaan, jossa työntekijä on aloitteentekijä, joka johtaa toimintaa ja lapset ovat kuuntelijan asemassa. Pupuryhmän lapset olivat tottuneet toimimaan yhdessä, joten toiminnan aloitus sujui mutkattomasti. Molemmissa ryhmissä oli sadutusta kokeiltu aiemmin ja se oli tuttua lapsille. Pienryhmissä mukana olleet olivat 3–5-vuotiaita.

Pienryhmätoiminta oli tärkeää pitää järjestelmällisesti viikoittain ilman taukoja, jotta sadutukset onnistuivat ja lasten mielenkiinto pysyi yllä. Sadutusmenetelmän monipuolinen vaikutus tulee esiin silloin, kun sadutusta pystytään järjestämään säännöllisesti, silloin toiminta tulee lapsille tutuksi ja he rentoutuvat jakamaan ajatuksiaan. Säännöllisen sadutuksen avulla saatetaan yhdessä lasten kanssa keksiä uusia toiminta-aiheita ja ideoita, jotka vievät työskentelyä eteenpäin. (Karlsson 2003,42.)

Teimme lasten kanssa työstettävää kehitystehtävää piirrättäen ja saduttaen peräkkäisinä viikkoina. Käytimme seuraavalla sivulla olevaa kuviota työskentelemme pohjana, jota muokkasimme matkan varrella. Pienryhmäkerrat suunniteltiin tarkkaan, jotta pystyimme toteuttamaan samanlaiset pienryhmät kahdessa eri päiväkodissa. Samanlaisuus oli tärkeää, jotta sadut ja piirustukset noudattaisivat samanlaisia lähestymistapoja ja olisivat tasavertaisesti tehtyjä.

Harjoitteluviikko	Toiminta	Toimijat	Tuotos
1 (vko15)	Pienryhmän valinta, piirättämistä ryhmän kanssa. Aiheena: "Minä päiväkodissa" Kyselylomakkeet vanhemmille ja palautus	Anna ja Tytti Työntekijät Pienryhmä Vanhemmat	Piirustukset, Valokuvia
2 (vko 16)	Sadutusta ryhmän kanssa edellisen viikon piirustuksista. Vanhempien luvan kysyminen opinnäytetyöhön liittyen.	Anna ja Tytti Pienryhmä Vanhemmat	Lasten kertomat sadut, Kyselylomakkeiden vastaukset, Lupalaput
3 (vko 17)	Piirättämistä ryhmän kanssa. Aiheena: "Päiväkodin siirtymät" Pienryhmän lapset valitsevat vuoroillaan pussukasta kuvan, joka kuvaa jotakin päiväkodin toimintaa (aamupala, lepoaika...) ja piirtävät sen.	Anna ja Tytti Pienryhmä	Piirustukset, Valokuvia
4 (vko 18)	Sadutusta ryhmän kanssa, edellisen viikon piirustuksista.	Anna ja Tytti Pienryhmä	Lasten kertomat sadut, Valokuvia
5 (vko 19)	Vanhempien kyselylomakkeiden purku, satujen teemoittelu ja piirustusten valinta. Ryhmäsadutus	Anna ja Tytti	Valitut piirustukset, hahmot, tarinan juonenkäänneiden alustava hahmotelma sadutusten ja vanhempien toivomusten pohjalta.

Kuvio 2. Pienryhmätoiminnan eteneminen.

4.4 Pienryhmien sadutukset ja piirättäminen

Ensimmäisellä pienryhmäkerralla (vko 15) annoimme lapsille aiheen ”Minä päiväkodissa.” Osa vanhemmista lapsista osasi heti aloittaa piirtämään itsensä päiväkotiympäristöön. Osalle lapsia aihe ei auennut yhtä helposti tai he eivät keksineet mitä piirtäisivät. Jotkut lapsista tarvitsivat aikuisen apua aiheen avaamiseen. Avasimme aihetta ja annoimme ideoita asioista, joista he päivähoitossa pitivät, kuten lempileikeistä ja -peleistä. Molemmissa päiväkodeissa lapset olivat taitavia piirtäjiä ja innostuivat vinkkien ja motivoinnin kautta. Ensimmäisen kerran tarkoitus oli kartoittaa lasten piirustustaitoja sekä kiinnostusta pienryhmätoiminnasta. Ensimmäisellä kerralla vain piirsimme ja loimme tunnelmaa pienryhmähetkiin.

Kuva 2. Ollikkalan päiväkodin lapset piirtämässä ensimmäisellä pienryhmä tuokiolla.

Seuraavan viikon (vko 16) pienryhmähetken aiheena olivat edellisen viikon piirustukset. Tarkoituksena oli saduttaa lapsia ”Minä päiväkodissa” piirustuksen

avulla. Jokainen lapsi sai vuorollaan esitellä oman piirustuksensa ja kertoa mitä kuvassa tapahtuu ja keitä siinä esiintyy. Lapsen kertoessa me kirjoitimme tarinan ylös ja luimme sen loppuksi, jolloin lapsi sai vielä korjata kertomaansa tai tehdä muutoksia siihen. Lapsissa heräsi ihmetystä siitä, että heidän kertomansa muuttui oikeaksi tekstiksi. Monet halusivat vielä katsella, miltä tekstin pätkä paperilla näytti. Osalle lapsista sadutus käynnistyi mutkattomasti ja heidän oli helppo ilmaista itseään, toisia tarinan kertominen jännitti ja tarinat jäivätkin muutamana lauseen mittaisiksi. Seuraavassa muutama esimerkki ensimmäisen keran sadutusteksteistä:

Että oltiin päiväkodissa ja nukuttiin. Nukuin yläsängyssä ja se oli ton värinen. Ja sitten vähän ajan päästä meidät herätettiin ja sitten en muista.

Yksi tipu, en mä muista. Tällaisia numeroita.

Toi tyttö halua tonne sisälle, mut toi tyttö ei pääse sinne sisälle. Se kaivaa.

Aurinko paistaa. Sit tota niin nii tyttö halua sinne sisälle, mut se ei pääse, koska ne aikuiset oli siel sisällä. Loppu.

Kuva 3. Tytti ohjaamassa sadutushetkeä.

Kolmannella pienryhmäkerralla (vko 17) vuorossa oli jälleen pienryhmien piiräystä. Ideana kolmannella kerralla oli läpikäydä päiväkodin ohjatut tilanteet ja

siirtymät kuten aamupala, aamupiiri, ulkoilu, ruokailu ja lepo hetki ja leikkiminen. Halusimme käynnistää piirätyksen jollakin lapsille mieleisellä tavalla. Teimme jokaisesta päiväkodin tilanteesta pienen vihjekuvan, jotka laitoimme kankaaseen pussiin. Lapset saivat vuorollaan nostaa kuvan ja arvuutella, mitä päiväkodin hetkeä se esitti. Jos lapsi ei osannut keksiä kuvan tarkoitusta, saivat toiset lapset auttaa ja me annoimme lisää vihjeitä.

Arvuuttelun jälkeen jokainen lapsi piirsi oman tilannekuvansa omalla tyyllillään ja tavallaan. Salossa käytettiin hyväksi aamupiirin päiväjärjestyskuvia, joita lapset saivat nostaa pussista yksitellen, jokainen omalla vuorollaan. Tällä kertaa vain piirätimme lapsia.

Kuva 4. Lastentarha Soittorasian lapset piirtävät päivän tärkeimpiä hetkiä.

Neljännellä kerralla (vko 18) palattiin sadutukseen, edellisen viikon piirustuksia apuna käyttäen. Me kysyimme lapsilta: ”Kerro tarina mitä piirtämässäsi kuvassa

tapahtuu, minä kirjaan sen ylös.” Sadutus oli tullut lapsille entistä tutummaksi, eikä kirjoittaminen enää herättänyt niin suurta ihmetystä, vaan lapset keskittyivät enemmän tarinan kertomiseen ja hienoihin juonen käänteisiin. Tarinoista tulikin tällä kertaa jo pidempiä ja huomasimme joidenkin lasten jo nauttivan kerronnasta. Toisilla tarinat jäivät edelleen lyhyiksi.

Osa tarinoista ei liittynyt enää edellisen viikon aiheeseen, vaan piirustus oli saanut uuden merkityksen. Vaikka tarinan ajatus olikin muuttanut muotoaan viime viikosta, sadutuksen voima on vapaassa kerronnassa. Piirustus toimi hyvin apuna tarinan aloittamiselle. Saduista alkoi huomata, miten oman ryhmän lapset seikkailivat saduissa. Monet mainitsivat siskojaan, veljiään tai vanhempiaan. Eläimet olivat kaikista suosituimpia satuaiheiden kohteita. Kyselimme ohessa millaisista eläimistä ja hahmoista lapset eniten tykkäsivät ja saimme vastaukseksi seuraavanlaisia: robotti, lumikki, muumi, keiju, leijona, tiikeri, kirahvi, karhu, seepra, sammakko, noita, lohikäärme, pupu, norsu, koira, hai, pupu. Näitä seikkoja kyselimme satukirjamme kannalta, sillä yritimme vähitellen hahmottaa tulevan kirjamme päähenkilöä, joka olisi lapsille mieleinen ja joka toistuisi myös lasten sadutuksissa.

Lapsia oli leikkimässä. Lapset lähtivät metsään ja näkivät kiltin karhun. Lapset leikkivät piilosta. Aurinko paistoi niiden silmiin ja tuli sadetta. Lapset palasivat päiväkodille.

Kun mä olin pihalla niin mä leikin kovasti ja kohta äiti tuli hakee. Ja mä juoksin suoraan äitin syliin. Ja sitten me lähdettiin kotiin.

Täs on tällasia raketteja ja mä heitän yhden tulipommin.

Tässä on vähän pilvistä, vähän jumpattu ja sateista. Ne soitti huilua!

Tässä on robotti, jolla on suuri korvaleipä. Sitten hänellä on hammasharja korvassa. Hänellä on hammasjalat. Sen pituinen se.

Täs on lapsia ja ne syö mun lempiruokaa.

Kuva 5. Anna ohjaa omaa ryhmäänsä vihjekuvista piirtämiseen satuteltassa.

Aikaisempien sadutuskertojen ja pienryhmäkertojen päätteeksi kokeilimme vielä ryhmäsadutusta (vko 19), jossa lapset saivat yhdessä kertoa sadun. Ryhmäsadutuksessa päätetään kuka lapsista aloittaa sadun. Lapsi kertoo satua niin pitkään kuin haluaa ja seuraava lapsi jatkaa satua. Saduttajina kirjoitimme tarinaa koko ajan. Lapset kokivat yhdessä kertomisen mielekkääksi ja kuuntelivat keskittyneinä toistensa sadun pätkiä.

Ryhmäsadutukset opettavat lapsia kuuntelemaan ja kunnioittamaan toisiaan ja toisen kertomusta. Saduttajan on oltava tarkkana, että ilmapiiri pysyy avoimena ja iloisena. Koska tarinoiden kertominen on aina hyvin henkilökohtainen ja herkkä hetki, tulee tuokion pysyä lämpimänä alusta loppuun. Lapset opettelevat ottamaan kavereitaan huomioon kunnioittamalla jokaisen kertomaa. (Helenius ym. 2000,51.)

Seuraavat ryhmäsadutuksen sadut kertovat vahvasti siitä, että pupu oli tulevan satukirjamme päähahmo. Ohessa ryhmäsadut, joihin pupu liittyi.

Olipa kerran pieni tyttö, hän näki leijonan ja sitten hän juoksi. Hän näki yhtäkkiä noidan, joka näki pupun ja taikoi sen norsuksi. Sitten se taikoi sen norsuliukumäeksi, tyttö meni innoissaan liukumaan norsuliukumäestä. Ja sitten kun tyttö oli liukunut norsuliukumäestä meni hän syömään jätskiä.

Olipa kerran pieni noita, hän meni aamulenkille kissansa ja luudan kanssa. Sitten noita näki pupun, sitten noita näki hirviön ja sitten hän juoksi karkuun sitä ja sitten tuli heppa ja se taikoi sen kukaksi. Hän halusi koiran ja taikoi sen sammakoksi ja sitten sille sammakolle syntyi sammakon pentu. Sitten noita juoksi pakoon. Sitten hän näki ison lohikäärmeen ja juoksi pakoon. Ja ei ikimaailmassa tullut takaisin.

Olipa kerran yksi poika, joka oli rannalla ja sitten se poika näki hain. Sitten hän juoksi pakoon pupua ja näki yhden tytön, joka oli sokea eikä ollut yhtään ostanut silmälaseja. Ja sen tytön nimi oli Aleksandra. Sitten ne meni yhteen ravintolaan syömään ja sitten ne meni vielä jälkipalalle syömään jätskiä.

Kuva 6. Tytin ryhmä tutustumassa ryhmäsadutukseen.

Kuva 7. Sadutusten kirjaamista.

4.5 Vanhempien kysely

Kehittämistehtävän ensimmäinen alakohta oli vanhempia mietityttävien asioiden selvittäminen liittyen päivähoiton aloitukseen. Tietoa vanhemmilta keräsimme avoimella kyselylomakkeella (Liite 1). Tämä kyselylomaketutkimus on yksi perinteisimmistä tavoista kerätä tutkimusaineistoa. Kyselylomakkeen muoto vaihtelee tarkoituksen ja ryhmän mukaan. Lomakkeen tulisi näyttää helposti täytettävältä, sen tulisi olla myös ulkoasultaan moitteeton ja vastauksille täytyy olla riittävästi tilaa. Kysymysten tekemisessä ja muotoilemisessa täytyy olla tarkka, sillä kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. (Hirsjärvi ym. 2008,199.)

Kyselymme toteutettiin päivähoitossa jaettavana kyselylomakkeena, jossa oli avoimet kysymykset. Avoimen kyselylomakkeen avulla ajatellaan saatavan esiin näkökulmia, joita tutkija ei ole etukäteen osannut ajatella (Hirsjärvi ym. 2008, 194). Avoimet kysymykset mahdollistavat avariin vastauksiin kuin myös niiden tulkintavirheisiin. Halusimme saada monipuolisen kuvan vanhempia mietityttä-

vistä päivähoiton aloittamiseen liittyvistä asioista. Avoimilla kysymyksillä on myös se hyvä puoli, että vastaajien mielipide saadaan selville perusteellisesti. (Valli 2010, 113; 126.)

Jaoimme 30 kyselylomaketta Peukaloisten ja Pillipiipareiden ryhmien vanhemmille. Takaisin saimme alle puolet eli yhteensä 13 vastausta molemmista harjoittelupaikoista. Jaoimme kyselyt harjoittelumme ensimmäisellä viikolla tiistaina ja vastausaika vanhemmilla oli viikon ajan. Kyselyt palautettiin nimettömänä ryhmiemme eteisessä sijaitsevaan postilaatikkoon. Postilaatikon vieressä oli lasten nimilista. Kun kyselyn oli palauttanut, vanhemmat vetivät lastensa nimen yli listasta merkinä palautetusta kyselylomakkeesta. Ollikkalan päiväkodin vanhemmat palauttivat yhdeksän vastauslomaketta ja olivat huomattavasti aktiivisempia kuin Soittorasian vanhemmat, joilta vastauksia saimme vain neljä kappaletta. Mielestämme saimme vastauksista hyvän käsityksen vanhempia askarruttavista asioista, joten olemme tyytyväisiä kyselyn tuloksiin. Huomasimme, että kaikkia vanhempia ei kuitenkaan askarruttanut päivähoiton aloitus. Syy siihen oli luultavimmin ryhmiemme ikäjakauma, joissa ei ollut alle 3-vuotiaita lapsia.

Molempien päiväkotien vanhempia mietityttivät ennen lapsen hoidon aloitusta samankaltaiset päivärytmiin liittyvät asiat, kuten ruokailu ja päiväunet. Myös sopeutuminen päiväkotiryhmään ja kaverien saanti askarruttivat vanhempia. Muutamaa vanhemmista mietityttivät myös millaiset hoitajat lapsi saa, saako lapsi riittävästi huomiota ja kohtaavatko päiväkodin ja perheen kasvatusperiaatteet. Ollikkalan vanhemmat mainitsevat miettineensä, riittääkö päivähoitossa silmäpareja tarkkailemaan vilkasta lasta, otetaanko lapsi syliin tai saako lapsi tarvitsemaansa huomiota riittävästi. Lastentarha Soittorasian vanhemmat pohtivat enemmänkin lapsen sopeutumista: tämä ero saattaa johtua päiväkotien koosta, Ollikkalan päiväkotia on lapsimäärältään huomattavasti suurempi kuin Soittorasia. Satukirjamme päiväkodin aikuinen on huomioonottava, lämmin ja ottaa lapset syliin. Hän huomioi lapsen tunnetiloja ja osaa lohduttaa. Hän osaa ymmärtää myös vanhempia. Päähenkilö ruokailee satukirjassa.

Lapselle vieraimmista päiväkodin toiminnoista oltiin molemmissa päiväkodeissa lähes yhtä mieltä. Vanhemmat kokivat säännöllisen päiväuniajan, odottamisen ja paikoillaan pysymisen lapselleen hoidon alussa vieraimmiksi asioiksi. Ollikkalan päiväkodin vanhemmat mainitsevat myös tässä kohtaa aikuisen huomion saamisen sekä omien jälkien korjaamisen. Satukirjassamme joudutaan odottamaan omaa vuoroa, istumaan omalla paikalla ja keskittymään omaan tekemiseen. Satukirjassa lapset nukkuvat päiväunet.

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat kertovat lapsensa käyttäneen sopeutumista helpottavaa tuttua unilelua tai tuttia. Samankaltaisia vastauksia saatiin myös kysyttäessä lapselle mielekkäimmistä asioista päiväkodissa. Puolet vanhemmista mainitsee lapsen ystävät sekä kymmenessä vastauksessa mainittiin leikkiminen sisällä ja ulkona. Ollikkalan päiväkodin vanhempien vastauksissa korostuvat ohjatut leikit, askartelut, piirtäminen, loruttelu, liikunta ja lauluhetket. Soittorasian vanhemmista kaksi mainitsevat muskarin. Unilelun käyttö oli melkein jokaisella lapsella ja se näkyy myös satukirjassamme. Kirjan päähenkilö saa uusia kavereita päiväkodista, joiden kanssa hän leikkii. Kirjan toimintatuokion aiheena on maalaaminen. Päivä aloitetaan aamupiirillä. Päähenkilö näkee ja kokee uusia asioita päivähoitopäivän aikana.

Kyselymme viimeisenä kohtana kysyimme vanhemmilta myös lasten lempisaduista ja niissä seikkailevista hahmoista. Esiin nousivat eläinsadut ja niissä seikkailevat erilaiset eläinhahmot, prinsessasadut sekä lasten elokuvista, ohjelmista ja kirjoista tuttuja tarinoita ja hahmoja kuten Nalle Puh, Rasmus Nalle, Autot-elokuva, Peter Pan, Helinä-Keiju ja Muumit. Salosta yksi perhe ilmoitti, ettei ole lukenut lasten kanssa satuja lainkaan. Tämä kysymys myös vahvisti kirjamme päähenkilön valintaa, joka vahvistui eläinhahmoksi.

4.6 Työyhteisö mukana kehittämässä satukirjaa

Työyhteisöt olivat mukana kannustamassa ja kehittämässä satukirjaa koko harjoittelun ajan. Harjoittelun aikana kyselimme oman ryhmämme henkilökunnalta paljon päivähoitoon liittyviä asioita siitä, mitä päivähoidon näkökulmasta tulisi huomioida. Samoin kyselimme vinkkejä, miten saisimme kirjan lasten näköiseksi ja miten pystyisimme ottamaan lapset ja heidän perheensä huomioon parhaiten jo kirjan suunnitteluvaiheessa.

Esitimme molemmat kirjamme ensimmäisen version talon kokouksessa kesäkuun alussa viikolla 23. Kirjamme ensimmäistä versiota katseltiin mielenkiinnolla ja Salossa pohdittiin päiväkodin aikuisen nimitystä, sillä ensimmäisessä versiossa olisimme puhuneet päiväkodin henkilökunnasta nimellä päiväkodin täti. Sovimme, että parhaimmalta tuntui puhua päiväkodin aikuisesta. Silloin se ei rajaa ketään pois. Piirustuksia ihailtiin ja ideastamme pidettiin koko matkan ajan.

Toisen version kirjasta tilasimme valokuvakirjana elokuussa salolaiselta Kuva-Järviseltä. Tämä versio oli lähinnä lopullista satukirjaa. Saimme mielipiteitä Salosta varsin vähän. Kirja oli esillä kahvihuoneessa, jossa kaikki käyvät, mutta varsin vähän henkilökunta antoi palautetta. Toivoimme ”kahvihuonepalautetta” kirjastamme esillä olleeseen tyhjään paperiin. Muutamat olivat laittaneet, että puput olivat kivoja ja että lasten piirustuksiin olisi kaivattu kuvatekstejä helpottamaan kuvien ymmärtämistä. Myös päiväkotiryhmien nimet puuttuivat sekä omat nimemme tekijöinä. Ne lisättiin seuraavaan versioon. Liedossa työyhteisö havaitsi muutamia kirjoitusvirheitä tekstin joukosta. Kirjan väreistä saimme kiitosta sekä kirjan teksti haluttiin pitää isona. Halusimme kohdentaa viimeisen palautekierroksen mahdolliseksi kaikille, joten siksi valitsimme ”kahvihuonepalautteen”.

5 SATUKIRJA PÄIVÄHOIDON ALOITTAMISEN TUKENA

5.1 Satu

Satuja on kerrottu kautta aikojen, on vaikeaa määritellä mikä on satu. Sadun voidaan ajatella olevan kerrontataidetta: se on kertomus jossa on alku ja loppu. Yleensä lasten saduissa on jotakin maagista, todellisuudesta poikkeavaa, kuten eläinten tai luonnon kommunikointi ihmisten kanssa. Niin nykyajan sadut kuin satoja vuosia vanhat sadut perustuvat mielikuvitukseen, kansan uskomuksiin ja myytteihin, joilla ei ole mitään kosketusta arkielämän kanssa. (Ylönen 2000, 9.)

Sadun määrittelystä tekee haastavaa monet erilaiset sadun lajit. Kansankertomusten tutkijat ovat jaotelleet sadut useisiin alalajeihin. Näistä tärkeimmät ovat eläin-, ihme-, novelli-, legenda-, ja pilasadut. Vanhimpina lajeina on pidetty eläinsatuja ja ihmesatuja. (Apo 2001, 12.)

5.2 Satukirjan tavoite

Satukirjamme tavoitteena on toimia apuvälineenä lapselle, auttaa lasta käsittelemään tunteitaan ja askarruttavia asioita yhdessä vanhempien kanssa. Sadut vaikuttavat lapsen kykyyn käsitellä tunteita ja muodostaa niistä uusia mielikuvia. Sadut tarjoavat lapselle iloa ja tunne-elämyksiä, sekä myös työvälineitä elämässä tapahtuvien asioiden purkamiseen. (Järvinen 2009, 177–178.) Kirjan lukeminen yhdessä vanhemman kanssa on osaltaan myös terapeutin ja turvallinen hetki, lukuhetkestä on tärkeää tehdä rauhallinen ja kiireetön. Tarinasta ja sen tapahtumista voidaan lukemisen lomassa keskustella sekä pysähtyä katselemaan lasten piirtämiä kuvia. Pipsa-pupun tarina avaa lapsen ja vanhemman keskustelua molempia askarruttavasta uudesta tilanteesta, usein lapsen hoidon aloitus voi olla vanhemmille vaikea tilanne. Satu voi antaa arallekin lapselle rohkeutta ja uskallusta puhua omista asioistaan. (Järvinen 2009, 178.) Yhdessä

asian läpikäyminen voi helpottaa myös vanhemman oloa ja luoda tunteen, että lapsi pärjää uudessa ympäristössä.

Varhain saadut taide-elämykset – niihin kuuluvat satu-, runo ja loruhetketkin – antavat lapselle hyvää mieltä ja auttavat mielikuvituksen kehityksessä, lisäksi sadut tutustuttavat lapsen kielen, kirjainten ja kirjallisuuden maailmaan (Jokipalio 1997, 5). Halusimme kirjallamme myös lisätä lasten kiinnostusta lastenkirjallisuuteen, kirjaimiin, kirjoitettuun tekstiin sekä kirjojen mielikuvitusta täynnä oleviin kuviin. On tärkeää antaa lapselle positiivisia kokemuksia kirjojen lukemisesta. Hyvät kokemukset innostavat lasta ottamaan ensimmäisiä askeleita lukemaanoppimisprosessissa (Nurmilaakso 2006,3).

Lapsi eläytyy sadun maailmaan ja Pipsa-pupu menee päiväkotiin - kertomus toimii eräänlaisena terapeuttisena satuna lapselle. Terapeuttisissa saduissa on asioita, jotka koskettavat lasta tunnetasolla. Lapsi voi sadun avulla käydä läpi vaikeuksia ja menetyksiä. Lapsen toivotaan löytävän omista kokemuksistaan yhtäläisyyksiä satujen henkilöihin ja heidän vaikeuksiinsa, ja niitä seuraaviin onnistumisiin. Samaistumalla satujen henkilöihin uskotaan lapsen surun lievittyvän, ja sadun antavan lapselle toivoa ja voimaa selviytyä vastoinkäymisiltä. (Ylönen 2000, 63.)

Sadussamme Pipsa-pupun ensimmäinen päiväkotipäivä, Pipsa kohtaa surua ja ikävää äidin jättäessä hänet päiväkotiin. Suru muuttuu kuitenkin aamun aikana iloksi. Pipsaa huomaa kuinka kivoja asioita päiväkodissa tehdään ja saa uusia ystäviä. Loivamaan (2008, 62) mukaan vaikeuksien muuttuminen iloksi on sadun tärkeä tehtävä. Se antaa lapselle lohtua. Hyvä satu selkeyttää tunteita, vastaa lapsen pelkoihin ja odotuksiin ja antaa ohjeita vaikeuksien ratkaisemiseen.

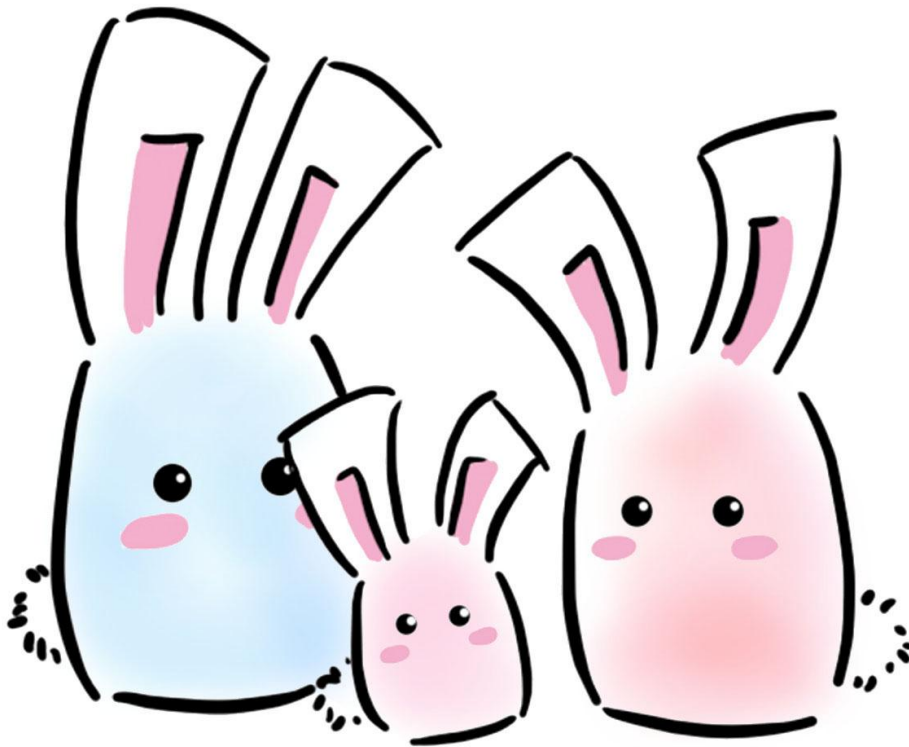
5.3 Satukirjan juoni

Saduissa on monesti samankaltainen rakenne. Sadun alussa esiintyy yleensä ongelma, josta päähenkilön/päähenkilöitten on selviydyttävä. Mahdottomasta

ongelmasta selviytymiseen tarvitaan sadun auttajia ja eteen tulee myös esteitä. Tässä vaiheessa satua tapahtuu yleensä jotakin opettavaista, päähenkilö oppii jotakin ratkaisevaa. Juuri kun alkaa näyttää siltä, että päähenkilö saattaa selviytyä tulee eteen kriisi, jonka jälkeen ongelmat ratkeavat. Kriisin jälkeen päähenkilö kokee muutoksen, joka mahdollistaa mahdottomasta ongelmasta selviytymisen. Satu päättyy lähes poikkeuksetta onnellisesti, päähenkilö hyväksytään ja häntä rakastetaan. (Ylönen 2000, 12–14.)

Satukirjamme juonen halusimme pitää mahdollisimman yksinkertaisena ja ymmärrettävänä myös pienimmille kuuntelijoille. Pipsa-pupun ensimmäinen päiväkotipäivä sadun juoni rakentuu päiväkodin päivärytmin mukaisesti, sisältäen joitakin yksityiskohtia leikeistä, ohjatusta toiminnasta sekä ruokailutilanteesta. Nämä päiväkodin siirtymät ja ohjatut tuokiot ovat hoitoa aloittelevalle lapselle vieraimpia. Lapsen turvallisuudentunnetta lisäävät päivän ennakoitavuus ja toistuvuus, lapsi tietää aina mitä seuraavaksi tapahtuu ja alkaa tuntea päivärytmin omakseen. Säännöllisesti toistuva päivärytmi luo ennustettavuutta ja lapsi tuntee olonsa turvalliseksi (Järvinen 2009, 167).

Pipsa-pupun ongelmana on siis päivähoiton aloittaminen, tarkemmin äidin lähtö ja yksin jääminen päiväkotiin. Auttajana tarinassa ovat päiväkodin aikuiset, jotka opastavat ja auttavat Pipsaa päivän aikana. Pipsan kriisi tulee vastaan ruokailussa, jossa tarjotaan ruokaa mistä Pipsa ei pidä ja hän alkaa itkeä. Auttaja eli päiväkodin aikuinen lohduttaa Pipsaa ja hän selviytyy tilanteesta maistamalla ruokaa. Muutoksena Pipsan tarinassa voisi olla juuri päiväkodin aikuisen olemus. Pipsa ymmärtää, ettei hänen tarvitse syödä ruokaa, josta hän ei pidä vain pelkkä maistaminen riittää. Päiväkodin aikuinen hyväksyy Pipsan ja hänen yksilöllisen halunsa olla syömättä ruokaa. Pipsa luultavasti oppii, että kriisitilanteessa hän voi tukeutua ja pyytää apua päiväkodin aikuiselta. Loppupäivä sujuu hienosti ja Pipsa saa uusia ystäviä. Satu päättyy onnellisesti, äidin ja isän tullessa hakemaan Pipsaa.

Kuva 8. Pipsa-pupun perhe.

5.4 Satukirjan ulkoasu

Satukirjan ulkoasu syntyi pienryhmien piirustuksista. Yhdistimme kummankin pienryhmän piirustukset ja ryhdyimme yhdistelemään niitä kirjan juoneen. Kirjan juonen vaiheet olivat päiväkodin arjen rytmistä: päiväkotiin tulo, aamupala, aamupiiri, toimintahetki, ulkoilu, ruokailu, päiväunet, välipala, iltapäiväleikit, iltapäivä ulkoilu sekä kotiin lähtö. Halusimme saada kirjaan jokaisen lapsen kädenjäljen, joten yhdistelimme piirustuksia skannerin avulla, yhdellä sivulla voi siis esiintyä kolmenkin lapsen piirtämiä kuvia. Satukirjan kuvat eivät siis ole yhteneväisiä ja niitä katsellessa ainakin aikuisen on hyvä käyttää mielikuvitusta. Meitä ei haitannut kuvien erilaisuus, vaan pidämme siitä, että lasten kädenjälki ja heidän mielikuvituksensa näkyvät kirjan sivuilla.

Satukirjan ulkoasu muodostui pikkuhiljaa opinnäytetyöprosessin edetessä. Mietitimme pitkään, mikä hahmo sopisi satukirjan päähenkilöksi, vanhempien kyse-

lylomakkeista muodostui ajatus eläinhahmosta. Pyörittelimme paperilla erilaisia eläinvaihtoehtoja, tarkastelimme myös lasten sadutuksissa esiin tulleita eläimiä. Huomasimme, että pupu esiintyi varsin monessa sadutuksessa. Päädyimme tyttöpupuun, oikeastaan vain nimen perusteella, halusimme lyhyen ja pirteän nimen päähenkilölle, kuten Pipsa. Ensimmäisessä versiossa yhdistimme käsin lasten piirtämät kuvat lehtiöksi, jonka veimme näytille päiväkoteihin. Sen jälkeen yhdistelimme vielä piirroksia toisiinsa, jotta mahdollisimman monet piirustukset tulivat hyödynnettyä.

Kuva 9. Satukirjan ensimmäinen versio.

Kuva 10. Satukirjan ensimmäinen versio kirjan sisäpuolelta.

Veimme käsintehdyn, uudelleenmuokatun toisen, version kirjasta, jossa jo juoni oli mukana. Kirja oli koottu paperille ikään kuin ”raakaversiona”. Keräsimme tuolloin palautetta toisesta versiosta työyhteisöltä. Saimmekin kehitysehdotuksia juoneen sekä pieniä muokkausehdotuksia tekstin sisältöön. Pohdimme palautetta ja teimme tarvittavia muutoksia tekstiin. Toisen version tilasimme valokuvakirjana niin kuin olimme suunnitelleet. Pohdimme myös paljon sitä tulisiko kirjan teksti olla kirjoitettu isoin kirjaimin vai pienin. Yhteisenä päätöksenä oli kirjoittaa teksti pienin kirjaimin, sillä satukirjaa tulevat lukemaan vanhemmat lapsilleen eivätkä lapset itse.

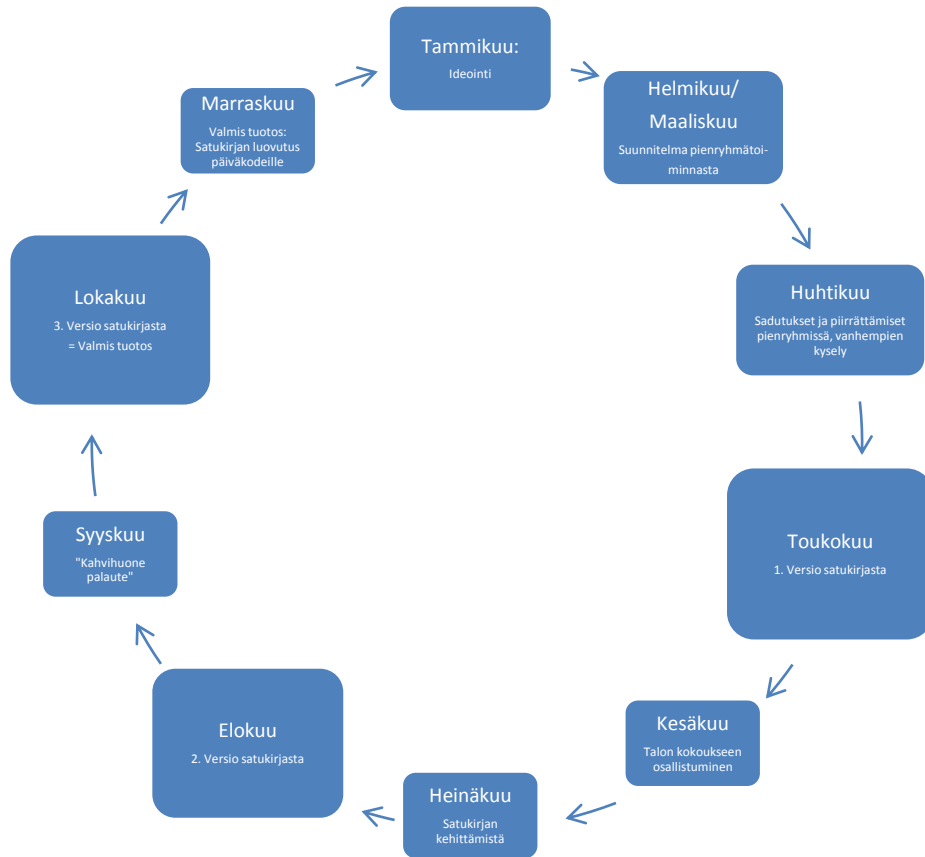
Kuva 11. Satukirjan toinen versio.

Kirjan seurattavuuden ja yhtenäisyyden vuoksi halusimme luoda erillisen kuvan päähenkilö Pipsa-pupusta. Käytimme apuna Salolaista valokuvausyritystä Kuva-Järvistä. Kuva-Järvisen Markus Järvinen auttoi meitä myös Pipsa-pupun kuvan valinnassa Fotoliigan Kuvapankista. Satukirjan tilauksen teimme internetin kautta, jossa saimme valita kirjalle kannen ja sivuille taustaväriin. Valokuvakirjan tilaamiseen tarvitsimme valokuvakirjan tekemiseen tarkoitettua photo manager ohjelmaa, jonka latsimme Kuva-Järvisen kotisivuilta.

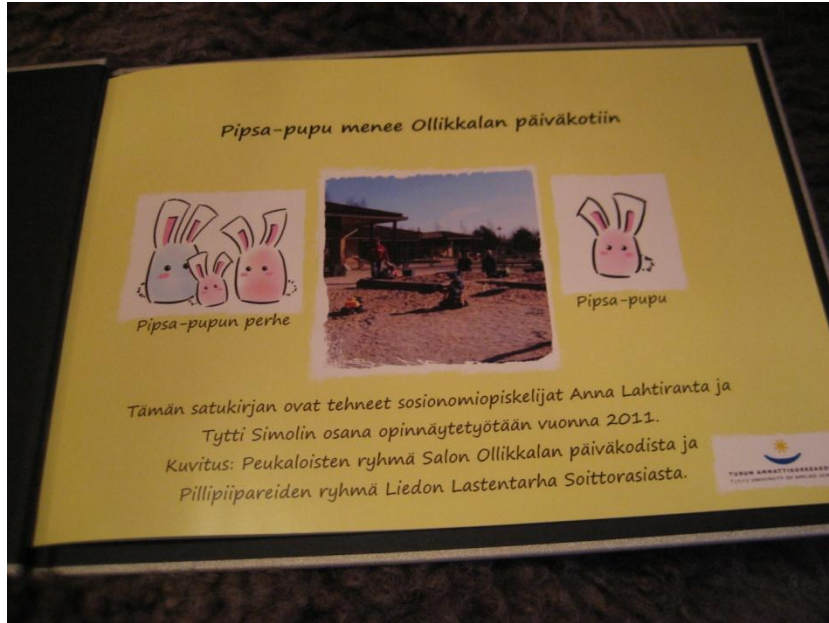
Päädymme hopeanharmaaseen kanteen, johon tulee pieni kuva päiväkodista. Kaipasimme kirjan sivuille taustaväriä, joka ei kuitenkaan saanut olla liian kirkas eikä hallitseva. Valitsimme vaaleankeltaisen sävyn, joka sopisi monen piirustuksen väreihin ja myös siksi, että se on yhtä lailla tyttöjen kuin poikienkin mieleen. Satukirjan yhteyteen kiinnitämme vielä Pipsa-pupu pehmolelun, jota lapsi saa pidellä sylissään vanhemman lukiessa kirjaa. Käsin kosketeltava Pehmolelu pupu auttaa lasta eläytymisessä satuun.

Seuraavaan kuvioon olemme koonneet satukirjan kehittämisen vaiheet tiivistysti. Kehittämistyötä on kuvattu kuukausittain edistyvänä ympyränä. Satukirjan kehittämistyön vaiheet kulkevat rinnakkain opinnäytetyön raportin kirjoittamisen

kanssa. Ensimmäiset vaiheet alkoivat tammikuussa ja valmis kirja luovutetaan päiväkodeille marraskuussa.

Kuvio 3. Satukirjan tekemisen vaiheet.

Kuva 12. Valmis satukirja.

6 LOPUKSI

Pohdimme lopuksi opinnäytetyön onnistumista viidestä eri näkökulmasta; raportti ja työskentely, tavoitteiden saavuttaminen, tuotoksen onnistuminen, kehittämistehtävän toteutuminen, sekä työmme eettisyys. Opinnäytetyömme: Satukirja lapsen päivähoiton aloituksen tukena, perustuu kehittämistyölle, jossa tarkoituksena on kehittää uusia ideoita ja tapoja toteuttaa niitä käytännön työssä. Kehitimme satukirjan päivähoiton arjesta, joka on tarkoitettu perehdytysoppaan kaltaiseksi välineeksi lapselle. Ideamme on uusi, eikä päiväkodeilla ollut lapsille ja perheille suunnattuja oppaita. Lastenkirjallisuutta aiheesta löytyy, mutta ei yksilöllisesti tietyille päiväkodeille suunnattuja kirjoja. Valmis tuotos auttaa myös vanhempia tutustumaan päiväkodin tapahtumiin. Satukirja on toteutettu uudella laisella lähestymistavalla, koska päiväkodin lapset ovat olleet mukana kirjan tekemisessä.

Opinnäytetyömme raportin onnistumiseen vaikutti moni asia, kuten yhteistyön sujuvuus ja aikataulussa pysyminen. Yhteistyömme onnistui hyvin, koska tunsimme toisemme ja pystyimme luottamaan toisiimme. Olemme olleet opiskeluaikana samoissa projekteissa ja ryhmätöissä, joten toistemme työtavat ja työmoraali olivat tiedossa. Kirjoitustyylimme on myös samankaltainen, joten pystyimme tekemään paljon itsenäistä työtä ja teksti pysyi silti yhtenäisenä. Teimme kirjoitustyötä vuorotellen. Käytimme sähköpostia tekstin siirrossa. Tapasimme prosessin aikana noin kerran viikossa ja tapaamisilla kävimme tekstiä läpi ja päätimme, mihin asioihin seuraavaksi keskitytään. Etätyö onnistui, koska asumme kaukana toisistamme.

Aloitimme opinnäytetyöprosessin keskittymällä sisältöön ja aineiston etsintään tammikuussa. Aikaa suunnitteluun olisi ollut hyvä käyttää vielä enemmän, etenkin ideointivaiheeseen. Kirjoittamisprosessin aloitimme mielestämme oikein ja aluksi keskityimme tekstin tuottamiseen. Lopuksi huomasimme, että kehittämistyö olisi vaatinut tueksi lisää metodikirjallisuutta. Jälkikäteen huomasimme, että teimme ehkä virheen keskittymällä tekstin tuottamiseen liian pitkään. Oikeakieli-

syyden tarkistamisen ja ulkoasun hiomisen aloitimme vasta muutamaa viikkoa ennen palautusta. Tapamme kirjoittaa tuotti prosessin lopuksi vaikeuksia, sillä käytimme paljon ylimääräisiä täytesanoja, jonka vuoksi teksti ei ollut vaadittavan jämäkkää. Ennen opinnäytetyön palautusta pyrimme tarkentamaan ja selventämään tekstiämme.

Kehittämistyön tavoitteena on helpottaa lasten hoidon aloitusta sekä tutustumista päiväkodin arkeen ja päivärutmiin. Onnistuimme sisällyttämään satuun päiväkodin päivärutmin, arkeen liittyviä tapahtumia ja sääntöjä. On kuitenkin vaikeaa sanoa helpottaako kirja lapsen hoidon aloitusta. Se on kiinni lapsesta, hänen iästään, kokemuksistaan sekä vanhempien innosta eläytyä ja lukea kirjaa yhteisvoimin. Jotta tietäisimme paremmin kirjan vaikutuksesta hoidon aloitukseen, meidän olisi pitänyt kokeilla kirjaa päivähoitoa aloittelevan perheen kanssa. Mikäli jatkamme kirjan kehittämistä, valitsemme noin viisi päivähoitoa aloittelevaa perhettä kokeilemaan kirjaa. Kirjan kokeilun jälkeen haastattelemme perheitä heidän kokemuksistaan, joiden avulla kirjaa ja sen käyttöä pystytään vielä uudelleen kehittämään.

Myös mahdollisia jatkokehityksen kohteita voisi olla vastaavanlainen kirja maahanmuuttajaperheille. Päivähoidon tarpeen lisääntyessä myös maahanmuuttajataustaisille perheille tarvitaan uusia apuvälineitä kertomaan suomalaisesta päivähoidosta ja sen arjesta. Kaiken kaikkiaan ammatillinen kasvumme on lisääntynyt opinnäytetyömme prosessin aikana paljon verrattuna aikaisempaan ja tunne työelämään siirtymisestä on tullut varmemmaksi.

Tuotoksen onnistumisen tiimoilta käsittelemme kirjan ulkoasua ja tekstiä. Lasten piirtämät kuvat tekevät kirjasta persoonallisen näköisen satukirjan, jossa näkyy lapsen käsitys tästä maailmasta. Miinuksena on kuvien epäselvyys. Kuvat eivät ole aikuisen silmälle täydellisiä, mutta niistä kuvastuu lapsen luovuus ja mielikuvitus, joka tekee niistä hellyttäviä. On mielipidekysymys, olisiko piirrätyksissä pitänyt käyttää vanhempia lapsia, esimerkiksi esikoululaisia. Kuvat olisivat voineet olla selkeämpiä. Lopullinen versio Pipsa-pupusta ja hänen perheestään on onnistunut. Piirroshahmona puput sopivat piirustuksiin, mutta erottuvat riittävästi. Epätarkkojen piirustuskuvien vuoksi erillinen pupuhahmo toimii hyvin ja pitää

kuvat kiinnostavana. Olisimme voineet käyttää myös lapsen piirtämää pupuhahmoa, mutta näin kuviin saatiin tarvittavaa selkeyttä ja samankaltaisuutta.

Kirjan juoni on yksinkertainen, jotta se palvelee kirjan tavoitetta: uusien hoitolaisten tutustumista päiväkodin päivärytmiin. Juonta olisi voinut vielä pidentää esimerkiksi seuraavaan hoitopäivään, mutta päätimme pitää kirjan mahdollisimman lyhyenä, jotta siitä tulee ymmärretyksi päivän kulku ja tällöin se sopii myös monenikäisille päivähoidon aloittaville lapsille. Jatkokehittelyideana voisi tehdä Pipsa-pupun arjesta muutaman kirjan lisää. Pipsa-pupun tultua lapsille jo tutuksi voisi hahmon kautta lähestyä muitakin haastavia päivähoidon asioita, kuten kiusaamista tai siirtymistä esikoulusta kouluun.

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli luoda yhdessä lasten, perheiden ja työpaikan henkilökunnan kanssa molempia päiväkoteja, perheitä, sekä erityisesti lapsia hyödyttävä satukirja päiväkodin arjesta. Sosionomin osaaminen ja mahdollisuudet näkyvät nimenomaan perheiden ja lasten kanssa tehtävässä työssä. Kun lapsi aloittaa päivähoidossa, alkaa myös perheen kanssa tehtävä yhteistyö. Tällöin koko perhe toimii asiakkaana. Onnistuimme hyvin ottamaan lapset mukaan satukirjan luomiseen, pienryhmäpiirittämisen ja -sadutuksen avulla. Pienryhmätoimintaa häiritsivät lasten sairauspoissaolot ja vapaapäivät. Lähes jokaiselta pienryhmätapaamiselta joku lapsista puuttui. Myös tyttöjen ja poikien lukumäärän olisi pitänyt olla sama, jotta olisimme saaneet tasapuolisemman näkemyksen päivähoidon arjesta. Lasten sairastumisia ja yllättäviä vapaapäiviä ei voinut ennakkoon tietää.

Pienryhmäkerrat olisivat voineet olla myös pidempiä, mutta päiväkodin hektisessä arjessa ne piti järjestää lyhyinä tuokioina. Myös ajansaaminen tuokioille tuotti välillä haasteita. Erityisen hankalaa oli järjestää pienryhmähetkiä, jos itse oli sijaisena tai joku henkilökunnasta puuttui. Toiminta koettiin ylimääräiseksi päivinä, jolloin henkilökuntaa oli vähän ja vaikeuksia tuotti selviytyä välttämättömistäkin tehtävistä.

Vanhempien näkökulmaa hoidon aloitukseen selvitimme nimettömillä kyselylomakkeilla, jotka jaoimme hyvissä ajoin, jo harjoittelun ensimmäisellä viikolla.

Ollikkalasta vastauksia saatiin hyvin, mutta Soittorasiassa vastaus into jäi heikoksi. Saimme kyselyistä kuitenkin riittävän tiedon, jollaista kyselylomakkeilta odotimme. Olisimme saaneet kattavamman tiedon, jos olisimme alun perin valinneet menetelmäksi haastattelun. Meidän olisi pitänyt myös valita perheitä, joille hoidon aloitus olisi ollut ajankohtaista. Silloin vanhemmilla olisi varmasti riittänyt enemmän innokkuutta ja ajankohtaista tietoa aiheeseen. Kaiken kaikkiaan Ollikkalan päiväkoti on yli kolme kertaa isompi kuin Lastentarha Soittorasia. Tuotoksessamme, satukirjassa, onnistuimme kuitenkin tasapuolisesti kuvaamaan molempia päiväkoteja.

Teimme työyhteisöissä itsenäistä työtä. Keräsimme henkilökunnalta mielipiteitä ja kehittymiskohteita satukirjan eri versioista. Ensimmäisen version esittelimme talon kokouksessa, josta saimme palautetta ja toisen veimme harjoittelun päätyttyä työpaikan kahvihuoneeseen palautelapun kanssa. Odotimme työyhteisöltä rakentavampaa palautetta kirjasta. Saimme paljon positiivista palautetta, mutta olisimme myös halunneet heidän todellisen mielipiteensä. Tuntui, ettei työntekijöillä riittänyt aikaa paneutua satukirjaamme. Meidän olisi pitänyt saada heidät kiinnostumaan entistä enemmän opinnäytetyöstämme. Satukirjan versioita oli vaikeaa kirjoittaa auki ja siksi opinnäytetyössämme on käytetty paljon valokuvia havainnollistamaan satukirjan työvaiheita ja elävöittämään toiminnallista opinnäytetyötämme.

Halusimme edetä tuotokseemme eli satukirjan valmistumiseen eettisesti oikein kaikissa prosessimme vaiheissa. Meille se tarkoittaa toimimista lapsilähtöisesti eli kaikessa toiminnassamme kunnioitamme lasten toiveita. Emme saa ohjata lapsia sadutuksessa haluamaamme suuntaan, vaan antaa vapauden kaikenlaisen tiedon, tarinan tuottamiseen. Sama vapaus koskee myös piirtämistä. Lapset näkevät asiat omalla tavallaan ja he saavat niin ne piirtää. Meidän täytyy lapsilta aineistoa kerätessä pitää mielessä ajatus siitä, että satukirja on lapsille ja he ovat mielipiteineen yhtä arvokkaita ja oikeassa kuin aikuisetkin. Lapset ovat parhaita asiantuntijoita kertomaan meille lapsen maailmasta.

Vanhemmille tehtävä kysely oli nimetön, eikä siinä saanut olla mukana kysymyksiä, joista voisi vastaajan tunnistaa. Nimettömyys varmistettiin myös palau-

tuslaatikolla, jonne kyselylomake palautettiin. Opinnäytetyön valmistuttua me hävitämme kyselylomakkeet.

Kaikilta sadutukseen ja piirättämiseen osallistuvien lasten vanhemmilta pyydettiin kirjallinen lupa valokuvaukseen, osallistumiseen ja piirroskuvien käyttöön satukirjassamme (Liite 2). Tutkimusluvut hankimme ennen opinnäytetyömme tekemisen aloittamista ja selvisi, että Tytti ei tarvinnut erikseen tutkimuslupaa. Anna sai Salon kaupungin myöntävän kirjelmän tutkimusluvasta (Liite 3).

On aina asioita, joita jälkikäteen ajateltuna olisi pitänyt tehdä toisin. Kehitettävää ja jatkoideoita löytyisi paljon. Mikäli aika ei olisi ollut meillä rajallinen, olisimme jatkaneet Satukirjan kehittämistä eteenpäin. Olemme tyytyväisiä kirjaan, jonka teimme tässä ajassa. Työllistymme molemmat päivähoidon kentälle ja satukirjasta tulee varmasti myös meille käyttökelpoinen työväline. Huolimatta siitä, että opinnäytetyöprosessi on ohi, voimme työelämässä jatkaa Satukirjan kehittämistä.

LÄHTEET

Alasutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.

Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Apo, S. 2001. Klassinen satutraditio. Teoksessa Suojala, M. & Karjalainen, M. (toim.) Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön. Avaa lastenkirja. Helsinki: Lastenkeskus.

Barnens Bokklubb Stockholm. 2008. Syötä satuja. Lukueväitä lapsuuteen. (suom.) Loivamaa, I. Helsinki: Tammi.

Carter, C. S.; Ahnert, L. & Grossmann K. E. 2006. Attachment and bonding: A new Synthesis. USA: MIT Press.

Clark, M. & Waller, T. 2007. Early Childhood Education and Care: Policy and Practise. London: SAGE Publications Ink.

Hautamäki, A. 2005. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiinnittymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 13–66.

Helenius, A. 2008. Lapset ryhmässä. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen- ja kehitykseen. Helsinki: WSOY, 56–65.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Högström, B. & Saloranta, O. 2001. Esiopetus tavoitteellisen oppimispolun alkuna. (toim.) Helsinki: Opetushallitus.

Jokipalto, J. 1997. Sadun voimat. Lapsi tuo sadun tullessaan. Jyväskylä: Gummerus.

Järvinen, M.; Laine, L. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 1. painos. Helsinki: Kirjapaja.

Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2011. Eheä kasvunpolku - haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 77–92.

Karlsson, L. 2003. Sadutus- Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karppinen, S.; Puurula, A. & Ruokonen, I. 2000. Elämysten alkupoluilla- lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta –opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 73–98.

Komi, T. 2011. Vanhempien henkireikä. Lastentarha 2/2011, 27–30.

Lyyra, V. 2004. Vanhemmuutta vahvistavia keskusteluja päivähoitossa – perheterapeuttisia näkökulmia kasvatuskumppanuuteen. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 106–123.

Munter, H. 2002. Vertaissuhteet ja leikki päiväkodin lapsiryhmässä. Teoksessa Helenius, A.; Karila, K.; Munter, H.; Mäntynen, P.; Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY, 93–111.

Munter, H. 2002. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Helenius, A.; Karila, K.; Munter, H.; Mäntynen, P.; Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY, 35–57.

Niikko, A. 2008. Perustoimintojen pedagogiikkaa. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen- ja kehitykseen. Helsinki: WSOY, 60–80.

Polamo, K. 2009. 100 ja 1 kysymystä päivähoitosta – kirja päivähoitoikäisen lapsen vanhemmille. Helsinki: Picaset Oy.

Pulkkinen, L.; 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen pääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruokonen, I.; Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Salmela, A-R. 2004. Pienistä äänistä suuriin kertomuksiin – sadutus lasten kuulemisen välineenä perheterapiassa. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen H.(toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 140–154.

Salo, S. 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon – kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. WSOY: Helsinki, 44–77.

Siren-Tiusanen, H. & Tiusanen, E. 2002. Teoksessa Helenius, A.; Karila, K.; Munter, H.; Mäntynen, P.; Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Juva: WSOY, 65–85.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2005. Ihminen tarvitsee toisen läheisyyttä ja turvaa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 7–12.

Tiusanen, E. 2008. Päivittäiset toiminnot päivähoitossa. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen- ja kehitykseen. Helsinki: WSOY, 78–97.

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Yliopistopaino Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Helsinki: Tammi.

Ylönen, H. 2005. Satulinnan saleissa. Opitaan arvoja satujen ja laulujen avulla. Helsinki: Tammi.

Sähköiset lähteet:

Finlex. Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36. Viitattu 31.1.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036> > Lainsäädäntö > Ajankohtainen lainsäädäntö > Laki lasten päivähoitosta.

Lastentarha soittorasias. Viitattu 10.3.2011.
<http://www.lastentarhasoittorasias.fi/etusivu/soittorasias>.

Liedon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 6.10.2011.>
<http://www.lieto.fi/download.asp?id=Liedon+kunnan+varhaiskasvatussuunnitelma;6147;%7B043AD983-250C-4CAD-AF0B-72C040C04831%7D>.

Nurmilaakso, M. 2006. Lukemisen alkeita päiväkodissa- lastentarhanopettaja ja alkava 6-vuotias lukija. Viitattu 25.9.2011. <http://www.helsinki.fi/yliopisto/>tiede&tutkimus>julkaisut> ja avoimet aineistot>väitökset (E-thesis)>käyttäytymistieteellinen tiedekunta.

Ollikkalan päiväkot. Viitattu 9.3.2011. <http://www.salonvarhaiskasvatus.fi/ollikkala/> > Salo > varhaiskasvatus > Ollikkalan päiväkot.

Ollikkalan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 20.8.2011.
<http://www.salonvarhaiskasvatus.fi/ollikkala/> > Ollikkalan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma.

Salon Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 13.9.2011. (pdf)
 ><http://www.salonvarhaiskasvatus.fi/ollikkala/attachements/2008-01-18T08-23-1646.pdf>.

SOTKANet. Viitattu 3.6.2011. > tilastot/ alle 6-vuotiaat kokopäivähoidossa olevat/ koko maa.
 ><http://uusi.sotkanet.fi/portal/page/portal/etusivu/hakusivu/tulossivu?regionCount=2¤tEvent=getData&sexCount=1&setId=p85c1a784c430d87eb54a77062549799ef1b80998453817&indCount=1&yearCount=4>.

THL. Viitattu 31.1.2011. http://kasvunkumppanit.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut > Lasten, nuorten ja perheiden palvelut > kasvun kumppanit > Varhaiskasvatuspalvelut > Varhaiskasvatus ja esiopetussuunnitelma.

Vanhempien kyselylomake

Hei!

Olemme kolmannen vuoden sosionomi-opiskelijoita Turun ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötämme lastenne päiväkodissa. Valmistumme lastentarhanopettajiksi ensi joulukuussa.

Anna toimii Ollikkalan päiväkodissa Salossa ja Tytti päiväkotia Soittorasiassa Liedossa. Tarkoituksenamme on tehdä molempiin päiväkoteihin yksilöllinen Satukirja, joka toimisi perheen ja lasten perehdyttämisen tukena kun lapsi aloittaa päivähoidon. Satukirjan saisi kotiin yhdessä luettavaksi lapsen kanssa. Toivomme teidän ehtivän vastaamaan seuraavaan kyselyyn, joka koskee lastenne hoidon aloittamista ja joka tukisi Satukirjamme tekoa. Vain te vanhemmat osaatte kertoa kokemuksistanne lastenne hoidon aloitukseen liittyen ja osaatte auttaa meitä lopputyössämme parhaiten. Nyt teillä on lisäksi mahdollisuus vaikuttaa seuraavien uusien päiväkotilasten tutustumisen tukemiseen Satukirjan avulla! Kyselyt palautetaan nimettömänä! Kun opinnäytetyömme on valmistunut hävitämme kyselylomakkeet ja niiden vastaukset.

Kiitos yhteistyöstänne ja ajastanne!

Sosionomi-opiskelijat Anna Lahtiranta ja Tytti Simolin

Palautus keskiviikkona 20.4.2011 mennessä.

KYSYMYKSET: (Vastaukset nimettömänä postilaatikkoon)

1 Millaiset asiat mietityttivät perhettänne ennen kun lapsenne aloitti päivähoidon?

2 Mitkä päiväkodin arkeen liittyvät toiminnot tuntuivat lapsellenne hoidon alussa vieraimmilta?

3 Käytittekö jotakin lapsen sopeutumiseen helpottaa esinettä kuten unilelua tai vastaavaa kun lapsi aloitti päivähoidon?

4 Mitkä asiat lapsenne kokee päiväkodissa mielekkäimmiksi asioiksi?

5 Millaisista saduista lapsenne pitää ja mitkä hahmot niissä seikkailevat?

Lupakysely pienryhmien lasten vanhemmille

Lapseni sadutustekstejä ja piirroksia saa käyttää opinnäytetyön tekoa varten.

Kyllä__ Ei__

Voimmeko käyttää opinnäytetyömme aikana otettuja valokuvia lapsestanne opinnäytetyössämme?

Kyllä__ Ei__

Lapsen nimi _____

Vanhemman allekirjoitus _____

Lapseni sadutustekstejä ja piirroksia saa käyttää opinnäytetyön tekoa varten.

Kyllä__ Ei__

Voimmeko käyttää opinnäytetyömme aikana otettuja valokuvia lapsestanne opinnäytetyössämme?

Kyllä__ Ei__

Lapsen nimi _____

Vanhemman allekirjoitus _____

Lapseni sadutustekstejä ja piirroksia saa käyttää opinnäytetyön tekoa varten.

Kyllä__ Ei__

Voimmeko käyttää opinnäytetyömme aikana otettuja valokuvia lapsestanne opinnäytetyössämme?

Kyllä__ Ei__

Lapsen nimi _____

Vanhemman allekirjoitus _____

Tutkimuslupa

SALON KAUPUNKI

Varhaiskasvatusjohtaja

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

08.04.2011

§ 4

Varhaiskasvatus julkinen

Tutkimuslupa / Lahtiranta

Anna Lahtiranta opiskelee Turun ammattikorkeakoulussa sosiaali-alan koulutusohjelmassa ja valmistuu joulukuussa 2011 saaden samalla lastentarhanopettajan pätevyyden. Hän anoo tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemiseksi.

Opinnäytetyön aiheena on lapsen perhedytysopas päivähoitoon satukirjan muodossa. Opiskelija on ollut yhteydessä Ollikkalan päiväkodin johtajaan, joka suhtautuu myönteisesti suunnitelmaan.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii Katariina Felixson Turun ammattikorkeakoulusta ja harjoittelua ohjaa Tuulia Taskinen Ollikkalan päiväkodissa. Harjoittelu ja tutkimus päiväkodissa opinnäytetyötä varten suoritetaan ajalla 11.4 - 24.6.2011.

Päätöksen peruste

Hallintosääntö § 17

Päätös

Myönnetään tutkimusluvan sosionomi (AMK) opiskelija Anna Lahtirannalle tehdä Satukirja Ollikkalan päiväkodin arjesta lasten päiväkotiin tutustumista edistämään.

Varhaiskasvatusjohtaja

Jakelu

Lahtiranta Anna
Ollikkalan päiväkoti

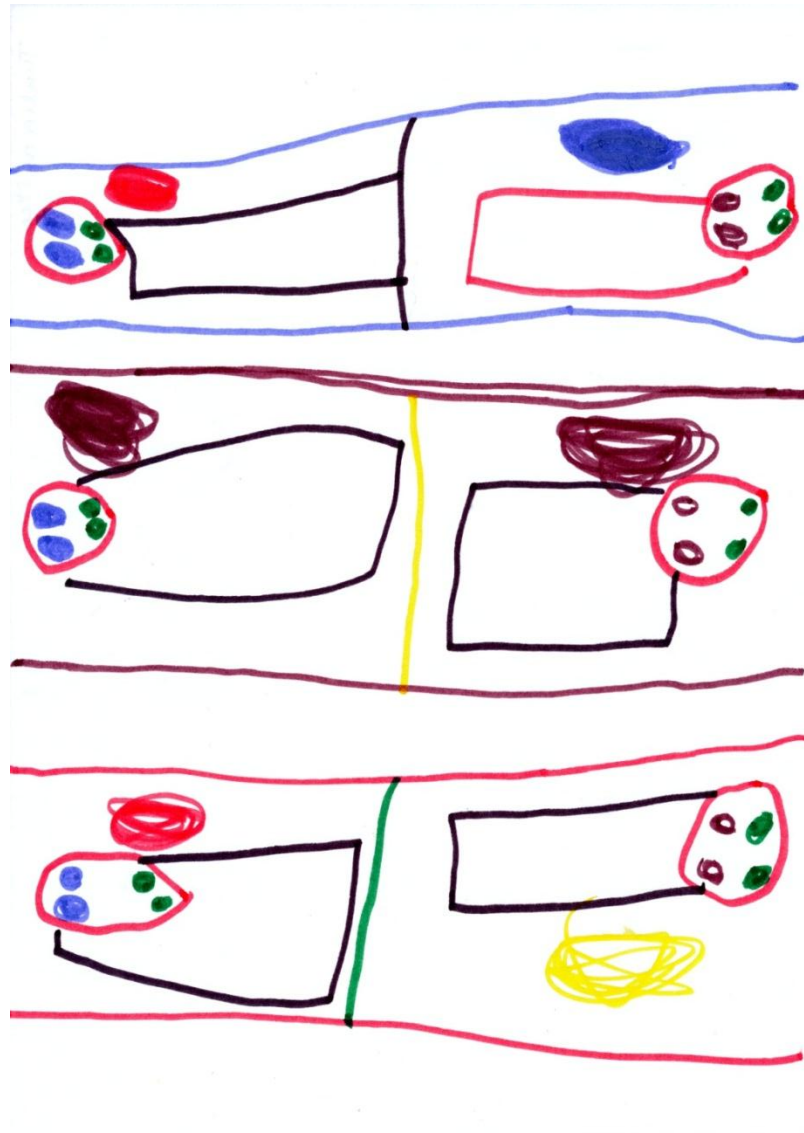
Päiväkoti

Päiväkodin aikuiset

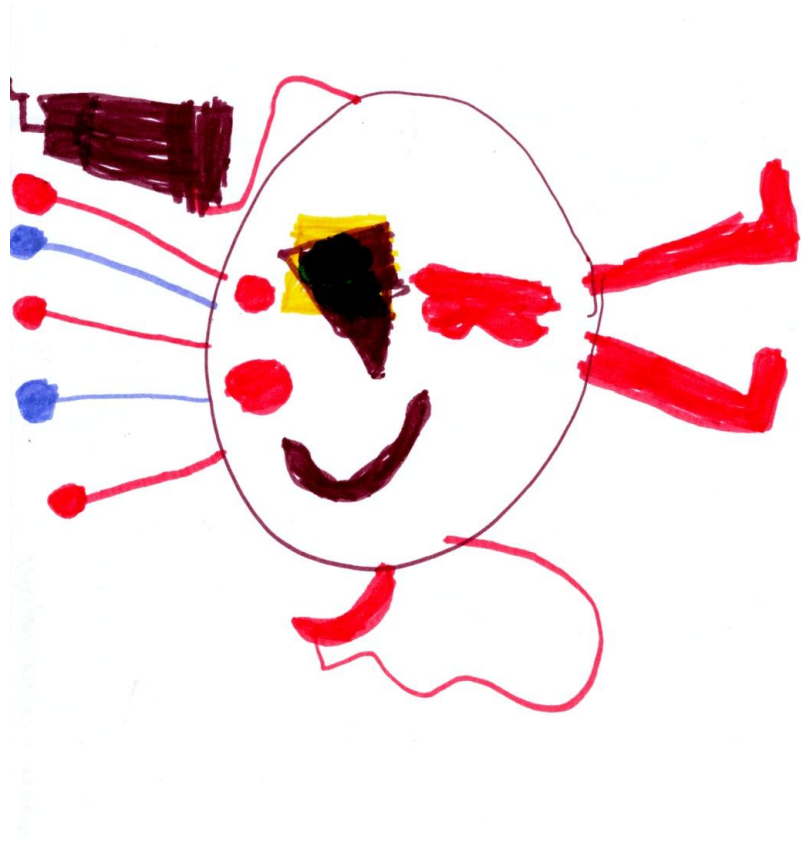
Päiväunet

Ulkoilu

Välipala

Ruokailu

Aamupiiri

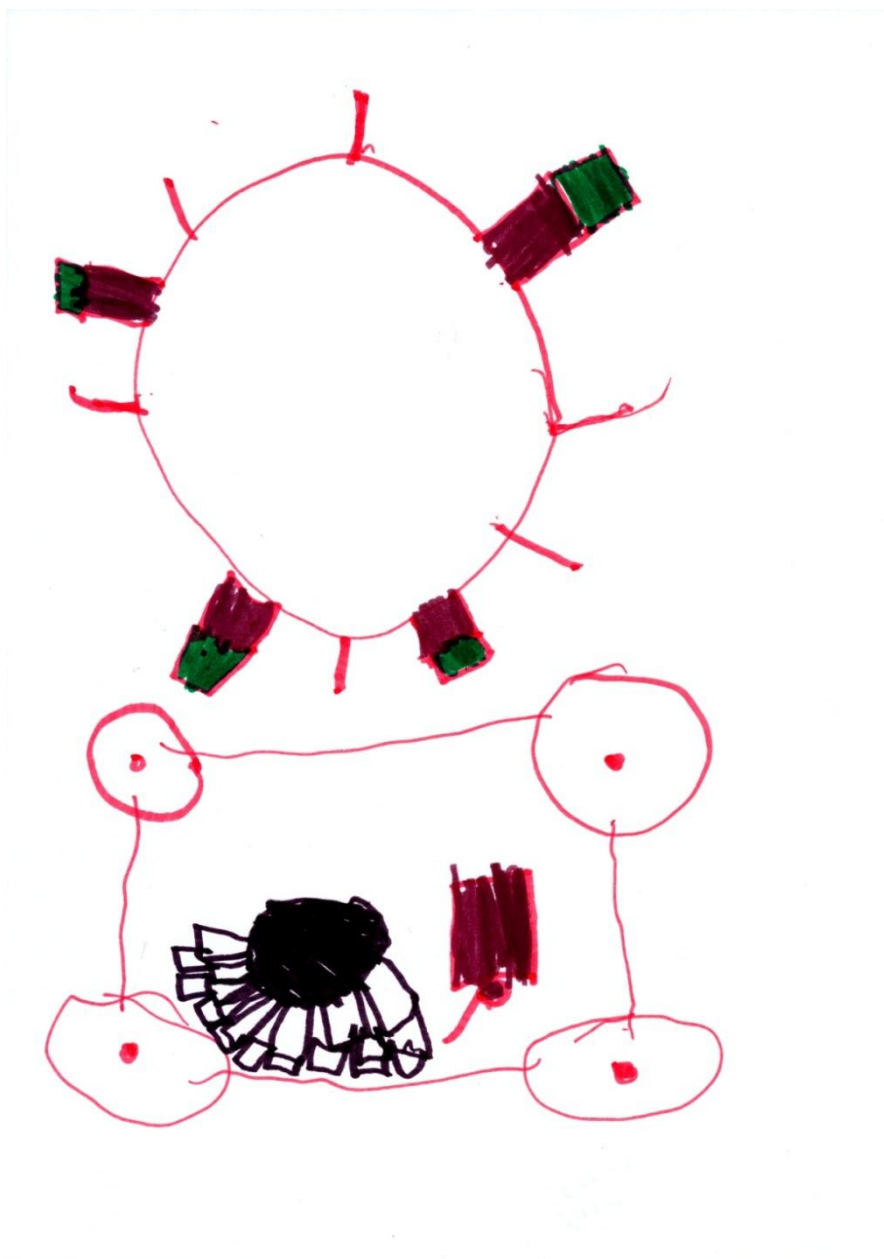
Toimintahetki

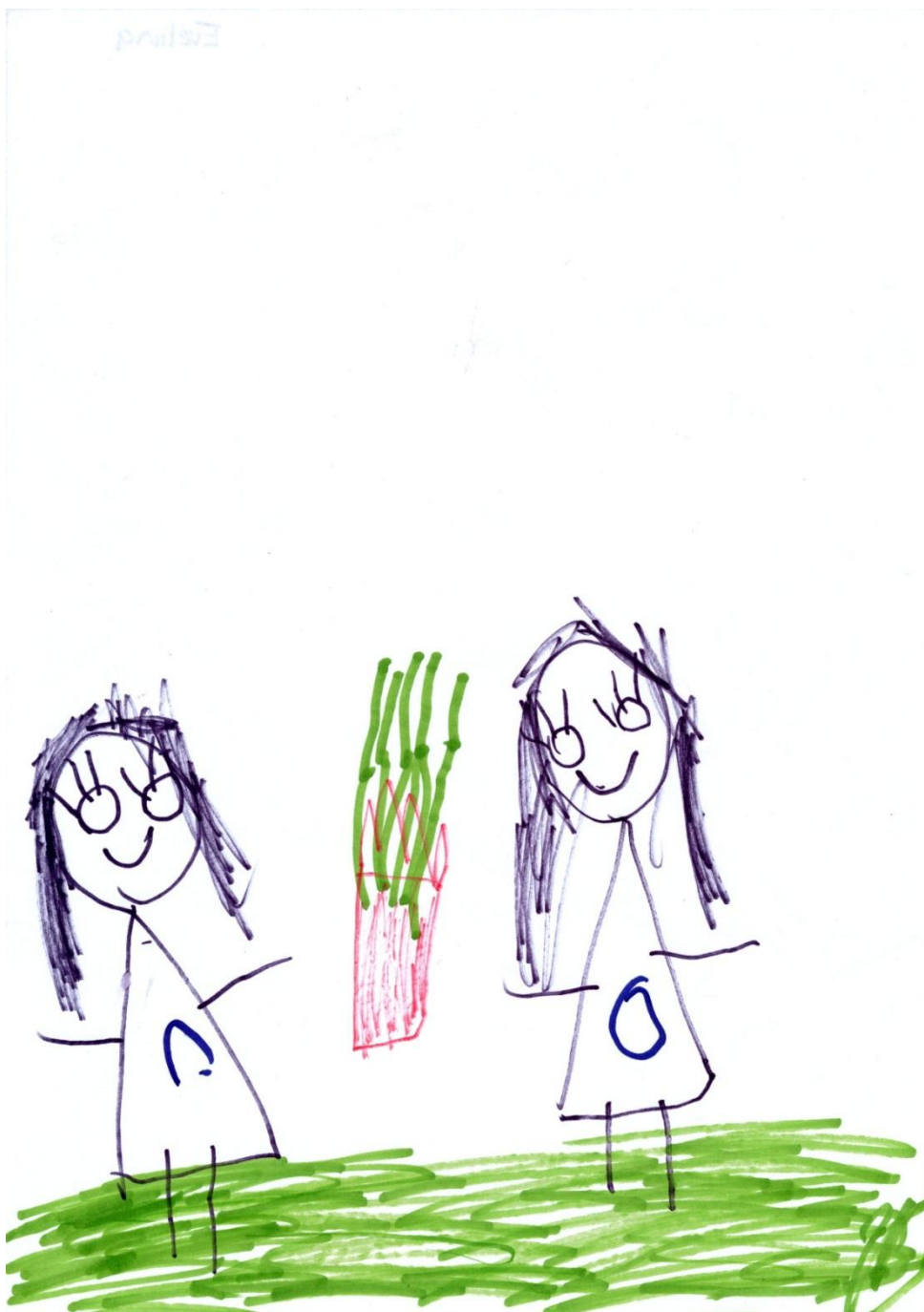
Ulkoilu

Ruokailu

Kotileikki

Kotiinlähtö

